SVOBODNA SLOVENIJA

AÑO (LETO) XXVII. (21)
No. (štev.) 22

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES
30. maja 1968

Ob spominu na slovenske žrtve

Znova se spominjamo tistih groznih časov, ko je komunistični satanizem v vsej polnosti sprostil svoj krvoločni bes tudi nad Slovenijo ter brez sodb moril ter pobijal svoje ideološke in politične nasprotnike.

Dvanajst tisoč mladih slovenskih življenj je bilo pomorjenih. Dvanajst tisoč slovenskih fantov in mož je moralo prestajati najgrša ponižanja, sramotitve, mučenja in trpinčenja, predno se jim je mogla približati usmiljena smrt ter jim zapreti s krvjo zalite oči. Vsa Slovenija je posuta z grobovi slovenskih žrtev, vsa slovenska zemlja je blagoslovljena z njimi.

Letos mineva že 23 let, kar je bila vsa Slovenija en sam grob, ko je vso deželo zajela nepopisna groza nad izvršenimi komunističnimi zločini. Vrste morilcev slovenskih žrtev so se v tem času gotovo že močno razredčile, na vrhovih so pa še ostali tisti, po katerih naročilu se je opravljal ta grozoviti pokolj, ta strahotni slovenski rodomor. Prihajajo pa že novi rodovi. Za strahotne junijske dogodke zvedo samo to, kar jim odkriva komunistična stran. Pa jih ne prepričajo komunistični prikazi junijskih dogodkov iz leta 1945. Ne morejo verjeti v možnost, da so se tako grozni zločini sploh mogli dogajati. Neverjetno jim je dalje, da bi bila narodno zavedna samo komunistična stran, ki je povsod v manjšini, večina naroda pa narodno izdajalska. Sami si potem iščejo resnice in do nje tudi prihajajo.

Medtem ko novi slovenski rod doma že sam išče krivce za junijske zločine leta 1945, ki so jih zagrešili komunisti, nosilci komunističnega sistema s Kardeljem in drugimi na čelu ne kažejo nobenih znakov, da bi se bili kaj naučili iz zgodovine. Trmasto vztrajajo še naprej pri zagovarjanju svojih zločinov. Milijone in milijone narodnega premoženja razmetavajo za propagando svojih partizanskih oddelkov in njihovih nastopov doma in v inozemstvu; padlim partizanom postavljajo po slovenskih krajih spomenike, pobite slovenske fante in može pa še naprej sramote z narodnimi izdajalci in okupatorjevimi sodelavci. Še naprej blatijo njihovo čast in ne dovoljujejo, da bi mogli ljudje poiskati njihove po vsej Sloveniji raztresene in zapuščene grobove.

Tako netijo še naprej med slovenskim ljudstvom sovraštvo ter poglabljajo prepad ter razklanost. Ob takem stanju pa noben narod ne more napredovati, kajti njegova bodočnost, njegova usoda ne more biti odvisna od ene same politične skupine, ki je poleg tega še velika manjšina v narodu. Srečnejšo, lepšo in pravičnejšo bodočnost je slovenskemu narodu mogoče zgraditi samo na ljubezni, samo s strpnostjo, z medsebojnim odpuščanjem, medsebojnim spoštovanjem osebnih prepričanj in svetovnih nazorov vsakega poedinca. Komunizem tega ne dela, tega tudi noče, ker zasleduje samo svoje koristi, ne pa koristi naroda. Zato hoče imeti sam popolno oblast nad premoženjem in življenjem vseh ljudi.

Kako vse drugače postopajo modri ljudje po svetu. Če zadene kako deželo nesreča, da v njej pride do političnega obračunavanja z orožjem, po zmagi ene strani nad drugo navadno objavijo, da v končanem boju ni ne zmagovalcev in ne premagancev.

Doma pa komunisti sebe še kar naprej proglašajo za zmagovalce, čeprav ves svet ve, da jim je bila oblast naravnost podarjena, ker so do nje prišli samo po zaslugi rdeče sovjetske armade ter po zaslepljenosti zahodnih zaveznikov. Resnične zmagovalce — svoje ideološke in politične nasprotnike pa sramote in blatijo še naprej.

Toda čas je pravičen sodnik za vse. Za poedince in narode. Že razsoja in postavlja na prava mesta tako komuniste kakor njihove ideološke ter politične nasprotnike. Za komuniste je ta razsodba porazna. Ideja, za katero so šli v boj, v imenu katere so pobijali slovenske ljudi in uničevali slovensko narodno premoženje, se je izkazala za nesposobno, da bi sploh mogla pravilno in pravično rešiti katerokoli vprašanje. Svoj poraz je doživela ne v opoziciji, ampak na oblasti, ki je vsa njena in katere komunističnim oblastnikom nihče ne omejuje.

Ideja svobode pa, s katero in za katero so šli v boj pravi zvesti sinovi slovenskega naroda proti navalu barbarskega protinarodnega komunizma, ideja svobode, politične, gospodarske, kulturne, verske, pa vstaja z vedno večjim sijajem ter z vedno močnejšim plamenom prodira tudi mrak in temo komunistične tiranije. Z njo pa vstajajo v vsem poveličanju tudi slovenske žrtve kot resnični, dvakratni zmagovalci: v boju z orožjem, po svoji smrti pa tudi kot zmagovalni nosilci ideje svobode in demokracije proti nasilju komunizma.

Slovenski narod mora imeti zagotovljeno srečnejšo in lepšo bodočnost. Do nje ima vso pravico po božjih in svetnih postavah. To bodočnost lahko ustvari samo ljubezen, nikdar pa ne sovraštvo in trmasto vztrajanje pri poveličanju zločinov.

Pot do lepše bodočnosti slovenskega naroda pa vodi samo preko grobov slovenskih žrtev. Narod ima vso pravico, da zve zanje, da jih bo mogel krščansko pokopati, komunističnih oblastnikov prva dolžnost pa je, da jim povrnejo čast.

FRANCIJA PRED NOVIM PLEBISCITOM

Vsled študentovskih in delavskih nemirov, ki so zajeli večino velikih mest v državi, je De Gaulle prekinil svoj obisk v Romuniji in se vrnil v Pariz, kjer je suho izjavil: „Reforma, da; kaos ne!“ Nato se je s svojo vlado zaprl na tajne seje ter se do preteklega petka za francosko razburkano javnost ni zmenil. Pripravil je načrt, ki se ga namerava držati, naj se razmere obrnejo v katero koli smer.

V petek zvečer je nato francoskemu narodu po radiu in televiziji objavil, da za 16. junij sklicuje plebiscit na katerem se bo morala Francija znova izreči zanj ali proti njemu, odn. za njegove bodoče reforme ali proti njim. Če ne bo dobil "masivnega 'da' ", potem bo odstopil, je zagrozil. Ni pa De Gaulle pojasnil, kakšno število glasov bo smatral za množičen odgovor. Opazovalci menijo, da tudi v slučaju negativnega odgovora ne bo odstopil, pač pa upeljal diktaturo, ki je Francija po vojni še ni občutila.

Medtem so delavski sindikati (komunistična CGT, krščanski in socialistični), delodajalci in Pompidoujeva vlada imeli dolgotrajne seje, na kateri so se dogovorili o 10% zvišanju delavskih plač in nekaterih drugih socialnih izboljšavah, med katere spada krajši 40 urni delovni teden. Glede problema tkim. 'demokratizacije' vodstva podjetij — nov propagandni izraz za delavsko soodločanje v podjetjih — so se dogovorili, da ga bodo še proučevali.

Kmunistična CGT in Demokratska delavska konfederacija ter del socialističnih sindikatov so objavili, da bodo dali dogovor v odobritev delavstvu samemu. Če ga delavstvo ne bo odobrilo, se bodo stavke nadaljevale.

Francoska KP je po vseh podjetjih v državi organizirala delavske mitinge, na katerih so govorniki nastopali proti zgoraj omenjenemu sporazumu in pozivali delavstvo, naj nadaljuje s stavko in zruši De Gaullov režim.

Notranje ministrstvo je v ponedeljek zvečer objavilo, da je odkrilo komunistično zaroto nadaljevati z nemiri odn. preprečiti pomirjenje v državi, nasilno prevrniti obstoječi red za povzročitev državljanske vojne in končno komunistično uzurpacijo oblasti. Zato je izdalo ukaz o brezobzirni in odločni udušitvi pripravljenih nemirov.

V Toulonu in drugih francoskih mestih je prišlo do manjših spopadov med francoskimi študenti in komunističnimi delavci. KP je izdala svojim pristašem med delavci ukaz, naj ne podpirajo študentovskih anarhistov.

Te je do minulega tedna vodil mednarodni komunistični aktivist 23 letni nemški žid Daniel Cohen-Bendit. Bil je začetnik nemirov med študenti, nakar je iz Pariza z letalom odletel v Belgijo, od tam pa v Zahodno Nemčijo. Francoska vlada ga je izgnala iz države, ker je itak nemški državljan. Komunistični študentje v Franciji in Zahodni Nemčiji so grozili, da bodo Cohen-Bendita zaščitili in mu omogočili vrnitev v Francijo, toda grožnje niso mogli izpeljati. Med francoskimi študenti, tudi mnogimi komunisti, je vsled svojih za Francijo ponižujočih izjav izgubil mnogo privržencev.

Ker je francosko gospodarstvo v Skupnem evropskem trgu tesno povezano z gospodarstvom ostalih članic te organizacije, so se vlade Zah. Nemčije, Italije, Belgije, Luksemburga in Nizozemske začele z zaskrbljenostjo ozirati v Pariz. Splošna stavka v Franciji je npr. ustavila ladijski promet po Renu, ki je s po vojni zgrajenimi prekopi, s katerimi je prepredena Zahodna Evropa, najvažnejša rečna prometna žila svobodne Evrope. Po Renu je celo Švica povezana z ladijskim prometom direktno z morjem skozi pristanišče v Rotterdamu.

Vprašanje tudi politične povezanosti svobodne Zahodne Evrope je v zvezi z dogodki v Franciji postalo še bolj zamotano: brez stabilnosti demokratskih režimov se Zahodna Evropa še dolgo ne bo mogla politično trdneje povezati, ker nobena država ne bo hotela tvegati lastnih demokratskih ustanov za sodelovanje z nestabilnim režimom, ki se more vsak trenutek sprevreči v totalitarnega bodisi desničarske bodisi levičarske zvrsti.

Vietnam: Pogajanja v Parizu še vedno na mrtvi točki

Ameriška in hanojska delegacija sta imeli v Parizu minuli ponedeljek že peti sestanek za razgovore o miru v Vietnamu, pa se je tudi ta končal, kakor vsi prejšnji: hanojska delegacija vztraja pri brezpogojni ameriški ustavitvi bombardiranj Severnega Vietnama, ameriška pa zahteva zmanjšanje komunističnih vojaških akcij v Južnem Vietnamu kot pogoj za ustavitev letalskih bombardiranj Sev. Vietnama.

Hanojski delegat je obtožil ZDA, da "izvajajo premišljen napadalni načrt proti Vietnamu" in da hočejo "s trdovratno zvijačnostjo" izsiliti od Hanoja, da bi zmanjšal vojaške akcije. Johnsonov poziv, naj bi obe stranki zmanjšali vojaške akcije, je hanojski delegat označil za "absurden".

Ameriški delegat je odgovoril, da naj "hanojska delegacija preneha vsevprek razmetavati pridevnike in naj raje začne z resnimi pogajanji." Letalskih napadov na Severni Vietnam pa ZDA ne bodo zmanjšale, ker ne morejo izpostavljati svojih vojakov še večji nevarnosti.

Odkar so se začeli razgovori v Parizu (13. maja t. l.), so komunisti v bojih v Vietnamu izgubili 4765 gverilcev, Amerikanci pa so imeli 1111 mrtvih in 2282 ranjenih.

V celotnem trajanju vietnamske vojne — od januarja 1961 do danes — so Amerikanci utrpeli 23.500 mrtvih (od teh 6000 v letošnjem letu), komunisti (južnovietnamski gverilci in severnovietnamski vojaki) pa 350.000 smrtnih žrtev.

Vladna koalicija krščanskih demokratov in Nennijevih socialistov v Italiji je pri zadnjih volitvah dobila večino nad komunisti in ostalimi opozicionalnimi strankami. Vladna večina je za poslansko zbornico dobila 55.6% oddanih glasov, za komuniste in prokitajske socialiste pa 31.4%. Vladna večina za senat je dobila 55.8% glasov, za komuniste pa 30%. Krščanski demokrati so v glavnem obdržali vse svoje postojanke, Nennijevi socialisti so pa pri volitvah izgubili dosti glasov v korist komunistov in protikitajskih "proletarskih socialistov". Ti so že postavili zahtevo, da morajo Nennijevi socialisti prekiniti sodelovanje s krščanskimi demokrati. Poslanska zbornica in senat se bosta sestala 5. junija. Tedaj bo vlada tudi odstopila.

Ignacio Ezcurra

El día 8 de este mes en Saigón los guerilleros comunistas mataron al joven periodista argentino Ignacio Ezcurra, corresponsal del gran matutino bonaerense La Nación. Cuatro días antes ocurrió lo mismo con otros cuatro periodistas. El número de todos ellos, caídos en el campo de batalla en Vietnam o muertos traicioneramente por los guerilleros, alcanzó con la muerte de Ezcurra ya veinte víctimas.

Todas estas matanzas de periodistas no son nada nuevo para los comunistas. Desde la revolución de 1918 se desembarazan con un tiro en la nuca de sus oponentes políticos e ideológicos, entre los cuales cuentan también los periodistas no comunistas. En la revolución en Eslovenia mataron así a los periodistas France Strah y Adrés Uršič.

Su víctima más reciente es el periodista argentino. El no era combatiente, sino cumplió con su deber, registrando las noticias para su diario. Su muerte es una nueva admonición al mundo libre, que el comunismo sigue igual en su búsqueda del poder y tiranía mundial, con la ayuda de la mentira y la sangre y que debemos luchar contra él con todas nuestras fuerzas.

Eslovenia Libre, el vocero de los Eslovenos democráticos en el mundo libre rinde homenaje a la memoria de Ignacio Ezcurra y expresa condolencias a su familia y también al periódico La Nación, pidiéndole a Dios, que la muerte violenta de Ezcurra ayude a comprender que el comunismo es la mayor desgracia, que puede alcanzar tanto al individuo, como a una nación.

Ignacio Ezcurra

Dne 8. maja t. l. so komunistični gverilci ubili v Saigonu 27-letnega argentinskega časnikarja Ignacija Ezcurro, vojnega dopisnika velikega buenosaireškega dnevnika La Nación. Štiri dni pred tem so storili enako s štirimi fotoreporterji. Z Ezcurro se je število časnikarjev, ki so jih komunisti pobili v Vietnamu ali pa so padli v izpolnjevanju svoje časnikarske dolžnosti v neposredni bližini bojišča, dvignilo že na 20.

S pobijanjem nekomunističnih časnikarjev komunisti niso vnesli v svoj sistem nobene novosti. Tako delajo že od leta 1917, od sovjetske revolucije naprej, po vsem svetu. S klasičnim strelom v tilnik odstranjajo povsod svoje politične in ideološke nasprotnike, med katere štejejo zlasti nekomunistične časnikarje. V Sloveniji so komunisti med svojo revolucijo umorili časnikarja Franca Straha, po vojni, po pomoru brez vsakega procesa 12.000 slovenskih protikomunističnih borcev, pa še časnikarja Andreja Uršiča.

V Vietnamu je najnovejša njihova žrtev argentinski časnikar. Ni bil v vojaški akciji, ampak v izpolnjevanju svoje dolžnosti, v zbiranju novic za list, ki ga je poslal na tako odgovorno mesto. Njegova tragična smrt je novo resno opozorilo vsemu svobodnemu svetu, da je komunizem v izvajanju svojih zločinov po vsem svetu enak, da povsod nastopa z lažjo in prevaro za dosego svojega končnega cilja — vzpostavitve komunistične tiranije na vsem svetu, in da se je zaradi tega treba proti njemu boriti z vsemi sredstvi in z vso odločnostjo, kjerkoli se pojavi in začne ogrožati svobodo in demokracijo.

Svobodna Slovenija se kot glasilo svobodnih in demokratskih Slovencev v svetu klanja spominu Ignacija Ezcurre. Ob njegovi nasilni smrti izreka najgloblje in najiskreneje sožalje ter sočutje njegovi družini in listu La Nación s prošnjo Bogu, da bi smrt časnikarja Ezcurre doprinesla dragocen delež k še večjemu spoznanju ljudi, da je komunizem največja nesreča, ki lahko zadene tako posameznike, kakor narode in države.

I Z T E D N A V T E D E N

V Čilu je predsednik republike dr. Frei dne 21. odprl novo redno zasedanje državnega kongresa. Navzoči so bili samo poslanci in senatorji krščanske demokracije, opozicija je slavnost bojkotirala. Njeno zalržanje v čilskem notranjem političnem življenju je obsodil v svoji poslanici tudi predsednik ter ga označil za škodljivo za čilsko ustavno življenje.

V Čilu je po skoro dveh mesecih prenehala stavka učiteljev in profesorjev. Med njihovim sindikatom in vlado je bil dosežen sporazum o povišanju plač za 13 do 17 odtotkov.

Msgr. Faustino Vallainc, tiskovni referent v Vatikanu, je izjavil, da si v Vatikanu "prizadevajo, da bi našli pravično rešitev v zadevi Rev. Krunoslava Draganovića". Naglašal je, da "sveti sedež od vsega začetka pokazuje veliko zanimanje za usodo Rev. Draganovića ter si prizadeva, da bi se ta zadeva razjasnila in pravilno rešila". Kot znano so agenti komunistične UDBE Rev. Draganovića lani ugrabili ter je sedaj v njeni oblasti.

Iz življenja in dogajanja v Argentini

158 letnico Majske revolucije je 25 maja proslavljala vsa Argentina. Povsod so se spominjali slavnih prednikov, ki so tega dne leta 1819 v Buenos Airesu ustanovili prvo argentinsko vlado in tako postavili temelje argentinski politični svobodi. Slavnostim v Buenos Airesu je prisostvoval tudi predsednik republike gral. Ongania z vsemi člani svoje vlade. Navzoče so bile tudi odlične vojaške in civilne osebnosti, kakor tudi člani diplomatskega zbora. Po zahvalni službi božji v katedrali je bila na Majskem trgu vojaška parada.

Predsednik republike gral. Juan C. Ongania je imel že dva posveta ter razgovora z visokimi vojaškimi poveljniki. V ponedeljek dne 20. maja t. l. je povabil v predsedniško rezidenco v Olivosu aktivne generale, ki so bili pri njem na večerji, nato jim je pa predsednik republike podal poročilo o dosedanjem delu vlade argentinske revolucije ter o notranje in zunanjepolitičnih vprašanjih, ki so trenutno na dnevnem redu. Razgovor predsednika o vseh teh vprašanjih z generali se je zavlekel do štirih zjutraj naslednjega dne. Ker o njem ni bilo izdano nobeno poročilo, so se seveda začele širiti razne govorice, ki so jim pa kmalu napravili konec nekateri generali kot general Alejandro Lanusse ter glavni poveljnik vojske gral. Alsogaray, da so vse govorice o spremembah neosnovane, da jih ni in jih tudi ne bo, ker imajo taki sestanki samo namen, da se poveljujoče vojaško osebje podrobno seznani z delom vlade argentinske revolucije, ki so jo pred dvema letoma izvedle oborožene sile.

Sestanku predsednika Onganije z generali je v ponedeljek dne 27. maja sledil razgovor z admirali in kontraadmirali. Prihodnji teden bo pa tak sestanek z visokimi častniki argentinskega vojnega letalstva.

Dne 29. t. m. je bil dan, ki je bil posvečen vojski kot spomin na 158 letnico njene ustanovitve. Glavne slavnosti so bile letos v Comodoro Rivadaviji. Navzoč je bil tudi predsednik republike gral Ongania.

V Argentini po nekaterih provincah že tri mesece niso imeli dežja. Zaradi velike suše je močno prizadeto poljedeljstvo ter živinoreja. Živinorejcem dajejo oblasti kredite pod ugodnimi pogoji za nakup krme za prehrano živine ter za njen prevoz na tista področja, ki jih suša ni tako močno prizadela.

Andrej Framini, peronistični funkcionar ter biv. glavni tajnik sindikata tekstilcev, se je 22. maja pojavil živ in zdrav v mestu Cañuelas v prov. Bs. Aires. Dne 10. maja so ga ugrabili njegovi nasprotniki z druge liste, ki je bila vložena za volitve v tekstilnem sindikatu, ki je tudi zmagala, ter ga odpeljali v navedeno mesto, kjer so ga imeli zaprtega.

ŽENA IN NJEN SVET

Anica Kralj

Družinski prijatelj ali sovražnik?

V hiši je vse tiho, čeprav živijo v njej živahni otroci. Gospa mi pove, da so kupili televizijski aparat in, da se otroci ne dajo odtrgati od njega. „Škoda otrok!“ sem si mislila, ko sem zagledala po vrtu zapuščene igrače.

Televizija sama na sebi ni ne dobra ne slaba, zavisi pač od nas, kaj od nje hočemo. Predvsem se moramo zavedati, da imamo v njej v hiši sredstvo, ki nam v pravilnih dozah lahko koristi, lahko pa tudi polagoma, od dneva do dneva globoko zastruplja posebno otroške duše, ki dojemajo kar gledajo s polnimi svežimi močmi, brez lastnega mnenja — kakor sveto resnico.

Televizija stoji v družini, ki ga posluša kakor prijatelja, ne da bi mogla odgovarjati, protestirati ali zagovarjati nasprotno mnenje, in prav to pasivno sprejemanje more maso dvigniti ali pa tudi zapeljati na kriva pota, izpodjedati njeno moralno silo v škodo tudi velikim narodom. V tem pogledu je televizija postala velesila.

— — —

Prav v skrbi za bodočnost svoje države je ameriški parlament naročil posebni znanstveni komisiji, naj preišče kvarni vpliv TV na mladino. Zaskrbljenost državnikov je nastala zaradi naraščajočih zločinov mladostnikov, ki se kažejo v zadnjem času v posebni surovosti in krutosti.

Znanstvene raziskave so prišle do hudih ugotovitev. Otroci že v predšolski dobi (doba pravljic in pesmic!) presedijo nekaj ur na dan pred TV in gledajo po vsebini plehke, a po krutosti bogate filme. Tako si otrok svojo mlado nežno dušo v svojem lastnem domu. ob starših, polni s strupom, občudujoč napačne junake, se privadi na neusmiljeno ravnanje do premagancev in sčasoma se mu vse zdi popolnoma pravilno in normalno. V njem se krepi le želja biti zmagovalec za vsako ceno.

Po raziskavah so znanstveniki ugotovili strahotne stvari. Predvsem, da imajo nasilna dejanja na TV neposreden vpliv na mladinske zločine. Z gotovostjo so potrdili, da negativna dejanja sproščajo med omahljivimi mladoletniki in odraslimi napadalna dejanja.

Pred Ameriško akademijo sta dva otroška zdravnika poročala sledeče: Otroke, ki preveč gledajo TV, boli glava, še posebno trpe oči, se slabo počutijo in se živčno izčrpajo. To jim povzroča nemirno spanje, jih zmede, se ne počutijo dobro v realnosti in se vračajo radi k TV, kakor bi v njej iskali pomirjenje (kakor v mamilu).

Tudi v Zah. Nemčijo so prodrli ameriški zapadni in kriminalni filmi (ki so poceni). Zato se je v Nemčiji pojavil strah, da bodo prav ti filmi kvarno vplivali na mladino.

Močno zaskrbljenost kažejo tudi Angleži, saj jim mladinski izgredi v zadnjih letih povzročajo upravičene glavobole.

Poizkusili so akcijo za boljše oddaje, pisali so tudi predsedniku vlade, Wilsonu, češ, naj vlada kaj stori v tem pogledu, da bodočnost države pač zavisi od značaja britanskega ljudstva. „V takem nevarnem položaju,“ so napisali, „polnem tekmovanj, si noben narod ne more in ne sme privoščiti, da bi se s stalnim ponavljanjem nasilja, spolnosti in uničujoči satiri na odru, televiziji in v knjigah, uničeval svoje življenjske moči. Računamo s tem, da se bo naša vlada zavzela, da bodo odgovorni voditelji TV držali obljubo in izoblikovali programe po krščanskih načelih.“

Podobne skrbi imajo Francozi, zlasti, odkar je policija odkrila 16 letnega fanta, ki je priznal, da je napadal mlajše otroke, jih ropal, včasih tudi slekel in privezal k drevesu. Policajem je priznal, da je imel namen ustrahovati mesto tako, kakor je videl v filmu na TV. Javnost se je zgrozila, ko je isti film omenil tudi mladi ugrabitelj in morilec mlajšega šolarja.

— — —

Dragi starši! Ti podatki niso pravljična fantazija, so bridka resnica, ki mora prodreti in zdramiti naša srca in našo pamet. Posebno naj jih večkrat prečitajo oni starši, ki pustijo otroke pred aparatom ure in ure, le da imajo mir pred njimi.

Če je otrok pomotoma použil nekaj kapljic strupa, tečemo k zdravniku, da mu izpere želodec. A za zastrupljeno duševnost bomo težko našli zdravnika.

Izbirajmo programe, ključa za oddajo naj se otroci ne dotaknejo brez dovoljenja staršev. Bodimo v tem **dosledni in neizprosni,** saj gre za rešitev bodočnosti naših otrok.

Če se veliki narodi boje zablod svoje mladine, mar naj mi svojo pustimo propasti?

„V Tomosu je prekipelo“

V Kopru je veliko industrijsko podjetje Tomos za izdelovanje avtomobilov. Sedanja gospodarska kriza ter izvajanje gospodarske reforme je zajelo tudi to podjetje. Zastala je prodaja tovarniških izdelkov, s tem se je pa znižal tudi zaslužek delavstva, ki je zaradi tega 16. maja ustavilo v vsej tovarni delo ter v demonstrativnem pohodu odšlo na javni trg. Tu je zahtevalo „svoje pravice“. V sprevodu so nosili velike napise: „Hočemo svoj denar in sposobno vodstvo!“

Ko je delavstvo prišlo na javni trg, je določilo delegacijo, ki naj odide k predsedniku občinske skupščine Mirku Kocjanu, da z njim uredi položaj v Tomosu. Delegacija je svojo nalogo opravila. Ko se je vrnila in zbranemu delavstvu poročala o razgovoru s predsednikom občinske skupščine, delavstvo z njihovim odgovorom ni bilo zadovoljno ter je zahtevalo, da mora priti predsednik občinske skupščine sam k njim na trg.

Predsednik občinske skupščine je zatem res prišel k stavkajočemu delavstvu na trg ter mu je obljubljal, da bo občinska skupščina čimprej uredila razmere v podjetju, dobila zanj sposobnega in „naprednega direktorja“ ter da bo razrešila „nesposobne vodilne ljudi“.

Stavkajoče delavstvo je zahtevalo izplačilo razlike med osebnimi dohodki in 110% vrednostjo točk za april, določitev najnižjih osebnih dohodkov. Strokovnim službam so naročali, da morajo poskrbeti za 110% proizvodnjo. Za tiste pa, ki v podjetju mislijo, da tega ni mogoče izvesti, so določili, da morajo v 24 urah zapustiti podjetje. Sklenili so tudi, da mora vodilno osebje delati v podjetju od 8. do 14. ure.

Kako bodo rešili položaj, je veliko vprašanje. Prodaja avtomobilov je začela padati v oktobru in se niža kar naprej, zato se zaloge večajo, zaslužek delavstva pa zmanjšujejo. Delavstvo pa vztraja pri izplačevanju polnih plač in ne kaže dosti razumevanja za težave, v katerem je podjetje.

Stavka v Tomosu, ki je imela kar resen demonstrativen značaj, o kateri je ljubljansko Delo poročalo pod gornjim naslovom, pa ni edina v Sloveniji. Tudi drugod je prišlo že ponovno do prekinitve dela, ker delavstvo ali ne prejema redno svojih zaslužkov, ali pa so se zmanjšali zaradi zmanjšane prodaje tovarniških izdelkov in tudi zmanjšane delavske storilnosti.

Naše trpljenje in naša žrtev nista bili nespametna in odveč. Za veliko stvar smo se borili. Zanjo smo padli. V boju žrtve morajo biti. Ne zatajite ideje, zaradi katere smo šli v smrt. Ne predajte se komunizmu brez boja. Čujte kako ječe podjarmljeni za železno zaveso. Ne omagujte v svojih težavah. Naše so bile večje kot vaše. Zato vas smemo opominjati. Res je, da pred smrtjo nismo videli zmage. Toda ideja, zaradi katere smo padli, ni zaradi tega nič manjša, nič manj svetla ter vzvišena.

Smrt omili ostre potoze na obrazu. Pogled umrlega se upre v daljavo. Malenkosti se izravnajo, časnost izgine, nastopi prostrana večnost brez meja. Odložite medsebojna obračunavanja, slišimo nocoj govoriti naše žrtve. Ne slabite svojega tabora. Zedinite se vsi Slovenci, ki hočete ostati zvesti poštenemu slovenskemu imenu. Naše žrtve so bile prevelike, da bi jih smeli vi zapravljati z medsebojnim obsojanjem in prerokovanjem, kaj bi bilo, če bi bilo. Nas, ki smo padli zaradi komunizma, je združila misel, da je komunizem največja nesreča za slovenski narod. Naj združuje ta misel tudi vas. Kadar je domovina v nevarnosti, se morajo notranja nesoglasja odložiti. Zločin nad domovino bi zagrešil, kdor bi jih ne hotel odložiti. Slovenska domovina je danes v nevarnosti.

Dr. Alojzij Odar na spominski proslavi za slovenske žrtve 1. 6. 1952.

Kriza tekstilne industrije

Tekstilna industrija v Sloveniji in v ostalih republikah je v veliki krizi. Do nje je prišlo zaradi „slabosti v izvozno-uvoznem režimu, zaradi anarhičnega uvoza tekstilnega blaga, zaradi velike iztrošenosti osnovnih sredstev po tovarnah, zaradi nizke storilnosti.“ Zaradi takega položaja je prizadetih 200.000 delavcev v tej industriji.

Fizični obseg proizvodnje tekstilne industrije se je lani v Jugoslaviji zmanjšal za 3 odstotke, dohodek pa kar za 30%. Zaradi tega so se izgube tekstilne industrije v državi povečale za 331 odstotkov.

Položaj v slovenski tekstilni industriji je še posebej kritičen. V njej so morali odpisati že kar 78 odstotkov nabavne vrednosti osnovnih sredstev. Zaradi tega je bila tekstilna industrija v Sloveniji lani na zadnjem mestu med industrijskimi strokami pri osebnem dohodku na zaposlenega s 729 novimi dinarji.

Na zadnjem sestanku so slovenski tekstilničarji navajali, da je njihovo zastopstvo v Beogradu pri predsedniku zveznega izvršnega sveta dobilo popolno zagotovilo za rešitev nekaterih neodložljivih vprašanj. Poročilo o tem sestanku pa potem navaja, „da kaj pomaga, ko do realizacije še ni prišlo, ker so se stvari zataknile na delovnih mizah referentov zvezne administracije“. V kompleks „neodložljivih vprašanj“ spada zlasti nakazilo sredstev za uvoz surovin in reprodukcijskega materiala iz takoimenovane „globalne devizne kvote.“ Pa so zadevni predlog slovenske tekstilne industrije zavrnili, nato so pa od nje zahtevali, naj stavi spremenjen predlog. Jasno, da je slovenska tekstilna industrija odgovorila, da vztraja kar pri predlogu, ki ga je bila že stavila in katerega je zvezna uprava zavrnila, ter da v njem ni treba nič spreminjati in ga je treba rešiti tako, kakor je predložen.

Program za razvoj energetike Slovenije do l. 1980

Poslovno združenje za energetiko Slovenije je izdelalo osnutek razvoja energetike v Sloveniji do leta 1980. Iz njega je razvidno, da znašajo energetske rezerve Slovenije v premogu 550 milijonov ton. Od tega 330 milijonov v lignitu. Na Slovenijo odpade le 5% rezerv premoga v vsej Jugoslaviji.

Energetske rezerve v nafti in plinu so v Sloveniji neznatne in so skoro že izčrpane. Tudi vodna sila je v Sloveniji za pridobivanje električne energije že izkoriščena 45%. Od električne energije, ki jo proizvajajo vodne elektrarne v Jugoslaviji, odpada na Slovenijo ena četrtina. Ves hidroenergetski potencial Slovenije znaša 7,3 milijarde kwh.

V Sloveniji so pa precejšnje energetske rezerve za proizvajanje jedrne pogonske sile. Na osnovi geoloških raziskovanj, ki so bila opravljena do leta 1966, znašajo zaloge uranove rude v Sloveniji okrog 3,200.000 ton. Te zaloge bodo omogočile, da se bo Slovenija v bodočnosti oskrbovala z električno energijo iz atomskih elektrarn.

Rudnik uranove rude že odpirajo v Gorenji vasi.

Komunisti iz Slovenije v zvezni upravi zavzemajo vrsto močnih položajev. Ali ni za vse skupaj s Kardeljem na čelu sramotno, da se take stvari sploh morejo dogajati in da mora slovenska industrija naravnost beračiti za tisto, do česar ima polno pravico.

LJUBLJANSKI NADŠKOF DR. POGAČNIK ODGOVARJA NA NAPAD SZDL

V Svobodni Sloveniji smo poročali, da je Socialistična zveza delovnega ljudstva v Ljubljani obdolžila slovensko duhovščino, da s svojim delovanjem na vzgojnem področju med mladino in socialno akcijo prekoračuje svoje versko delovno področje.

Z ozirom na to obdolžitev SZDL slovenske katoliške duhovščine so uredniki hrvatskega katoliškega lista „Glas koncila“ obiskali ljubljanskega nadškofa dr. Pogačnika ter ga povprašali za njegovo mnenje o tej zadevi. Nadškof dr. Pogačnik jim je izjavil tole:

„Težava je v tem, ker vidijo ateisti v Cerkvi samo politično in socialno ustanovo. Ne morejo razumeti nadnaravnega značaja Cerkve. Vernike in duhovnike boli, ker se proglaša za politično delovanje vse, karkoli store ti iz zgolj verskih razlogov.“

Karel Mauser

Konec romana Mrtvi bataljoni

Pot je ozka, stisnjena med bregove. Prek smrekovih brincljev veje veter. narahlo, kakor da se boji iti naprej. Noči se. Zahod je rdeče pobarvan in v zraku leži neznanska teža, kakor da so se ustavile vse ure na svetu, kot da je v vsaki hiši mrlič in v vsaki veži za vrati pokrov od krste. Tu bel, tam črn. Nekam grenko diši nad potjo. Po rožmarinu ali po smoli, nobeden fantov ne more prav uganiti. Preveč so trudni, da bi ugibali, noge so jim težke, zapletajo se in klecajo.

Moj Bog, zdaj je doma največ dela!

Kovačeva dva sta skupaj. Fronc in Cene.

„Ti je težko?“

Froncov glas je kakor da prihaja iz podzemske jame.

Cena odkima. Žica je tako ostra, da žre prav do kosti. In straža je blizu.

Kolona gre za kolono, kakor da se ne mislijo nikjer ustaviti, kakor da morajo priti do krvave zarje, do onih visokih gora, ki so se zadrle v večerno nebo kakor grozeče pesti.

Zarja se barva vijoličasto, le še na robu je rahlo oranžasta.

Polahno se mrači, pot ne more iz soteske. Bregova se tiščita eden k drugemu, kakor da grozita zasuti sprevod. Hosta se bohoti, z bregov diši po gnilem lesu in po mokrem mahu. Prav tiho nekje curlja voda prek skale.

Fantje so tako žejni!

Da bi jo mogel vsak zajeti vsaj eno perišče.

Nič več.

Samo eno perišče za zadnjo uro.

Čez pot je planila srna in slišati je pokanje suhljadi v brdu.

Bregova sta pot tako stisnila, da se smreke z enega s krošnjami skoraj dotikajo smrek z drugega hriba.

„Po dva in dva.“

Da bi mogli vsaj zapeti!

Tisto.

Gozdič je že zelen...

Za zadnjo uro.

Korakov skoraj ni slišati. Pot je nastlana z mokrim igličevjem. Kakor da je vsa gmajna zaklet grad, vsaka smreka steber.

Zdaj je že prav temno. Straže korakajo prav ob koloni.

Ne bo dolgo, ko bo vstal mesec.

Poslednjič za vasovanje.

S smrtjo.

„Na levo!“

Pot gre malo navzdol. Nekje spodaj mora biti kotlina, morda dolina z rožami, ki jih nihče nikoli ne potrga. Rastejo in segnijejo. Morda imajo srne čeznje svojo pot k studencu.

Morda rasto za poslednji pušeljc.

Spomnčice.

Z bregov se vali noč kakor črn vajar, ki se ustavlja ob smrekah. Tema pred mesečino.

Pot gre venomer navzdol.

„V grob stopamo.“

To je glas Rožnikovega Lojza. Doma ima staro mater in pol grunta.

Pred seboj dober meter prsti, grob, ki bo morda prekratek za njegovo močno, veliko postavo. ..

Mesec vstaja. Ne vidijo ga, toda mesečina je predrla smrečje in pozlatila kaluže, ki stoje ob poti. Zrak med vejami je podoben pajčevini.

„Da bi vsaj dež šel, da bi lilo in da bi do kolen brodili po blatu,“ se spomni Kajžarjev Fronc. V takile noči je tako težko umreti.. „Nisem mislil, da bo tako prišlo.“

Fronc ima doma dekle, Plavelnikovo Maričko.

„Morda ne bo hudega,“ se še drži upanje Bregarjevega Jaka.

„Kar iz glave si zbij take sanje. Poravnali nas bodo, boš videl.“

Prevčevega Petra nihče ne prepriča.

Kolona stopa navzdol. Obrazi, ki so bili pri belem dnevu bledi, so zdaj v mesečini svetli, zlati.

Navzdol, navzdol. Bregovi se oddaljujejo, dolina se širi. Čezdalje več neba je nad kolono.

Zvezde so goste, komaj je prostora za mesec. ki se je pognal mednje.

„Na desno!“

Povelje je padlo kakor puščica, ki jo izstreli neznanec izza drevesa.

Kolona se okrene. Straže se goste. koraki prvih postajajo krajši.

V srce plane poslednja misel, na koso naslonjena stoji smrt na jasi. Mesec je tako ledeno mrzel na baržunasti črnini, da boli, če pogledaš vanj.

Prva kolona se postavlja v red, straže sklenejo krog.

Jasa je dolga. Na južni strani rasto hrasti. Košati so in v mesečini videti kakor kralji Matjaži. Na severni strani je kamenje in brinje.

Zdaj mora nekaj priti. Tišina je tako težka, kakor da je vse ozračje iz železa.

Nekaj mladih bruhne v jok.

Potokarjev Vorenc, ki ima tri otroke, stoji kot da je iz kamna. Oči ima uprte med zvezde.

Saj mora priti čudež.

Čudeža ni.

Prva strojnica zalaja. Kakor pobesnel volk tuli v mesečino. Prvih deset iz vrste klecne. Premetavajo se, le dva mirno ležita in samo trzata z nogami.

Potlej bruhne iz vseh strani. Kakor da se trgajo plazovi, krogle se sploščujejo ob kamenje, kriki napolnjujejo jaso. Nekaj preplašenih ptičev se dvigne iz krošenj in se z zaspanimi sunki zažene v grmovje.

Nad jaso plava duh po smodniku in po krvi.

„Utrinek!“

Kakor blisk se zažene proti tlom, naravnost nad jaso.

Potokarjev Fronc še stoji in strmi v nebo. Blazne oči zagorijo, telo se mu napne kakor lok in v skoku je v brdu.

„Čudež, čudež, ljudje božji!“

Njegov blazni glas odmeva čez jaso in pade v grapo kakor kamen.

Strojnica bruhne rafal za njim. Fronc grabi za grmovjem, potlej se nagiba in se počasi prevrne. Vali se navzdol, vedno hitreje, glava mu odskakuje s tal. Na dnu obmiruje in strmi s steklenimi očmi v mesečino.

Zvezde se utrinjajo. Šopi isker prše nad gmajno, kakor da se je sto raket zapodilo pod nebo in zdaj onemoglo padajo nazaj. Med nebom in zemljo ugasnejo kakor da nočejo gledati prizora pod seboj.

Strojnice tulijo, pošastno odmeva njih lajanje ob kamenju. Z razprostrtimi rokami pada Kačarjev Matevž na obraz. Selanovemu je rafal odprl lobanjo. Mesec sveti na krvavo maso možganov.

Gruče se redčijo. Poslednji, spačeni obrazi čakajo na smrt.

Strojnice bruhajo. Naredko padajo streli iz pištole. Zadnji je Zoretov Matija. Dolgi lasje mu visijo na čelo, rahlo je sklonjen nazaj in velike oči mu počivajo na smrekovem brinclju. Kakor da stoji tu že od vekomaj, vkopan v zemljo kakor steber. Ne premakne se.

Mesec mu visi skoraj nad glavo kakor velikanska svetilka. Utrinkov ni več, noč je za hip temnejša.

Strojnice bruhajo že na redko, kot da so izlajale in ohripele. Posamezni rafali še sikajo med padle.

Zoretov Matija stoji.

Kakor steber.

Vidi, kako se strojnica obrača proti njemu. Zdaj bo planil ogenj iz ozkega žrela in smrt bo povesila koso.

Matija še stoji.

Zadnji.

Strojnica ohripelo zalaja.

Matija še stoji.

Zdaj se nagiba. Naprej bo padel.

S poslednjo močjo vrže glavo nazaj.

Na hrbet pada.

Z rokami na prsih kakor na parah.

Mesec mu sveti naravnost v obraz.

Matija se smehlja.

Tega smehljaja mu nihče več ne odvzame.

Matija se bo smehljal na veke.

Msgr. Ignaciju Kunstlju v slovo

Zadnje dneve preživlja med nami. Dober mesec je bil naš gost kot glavni slovenski dušni pastir v svobodnem svetu. Prišel je k nam, da v prvi vrsti spozna in vidi, kako je poskrbljeno za versko življenje slovenskih naseljencev v Argentini. Mislim, da lahko mirno zapišemo, da je mogel samo ugotoviti, da je dušnopastirska služba med nami tako urejena, da lahko slovenski verniki po vseh večjih naseljih poslušajo božjo besedo v lastnem jeziku, da slovenski katehetje slovenske otroke uče verouk po vseh slovenskih šolah. Vsenarodno slovensko romanje dne 12. maja v Lujanu mu je lahko potrdilo, da je zvestoba Slovencev do Matere božje ostala trdna, neomajna.

Čeprav je bila verska zadeva naseljencev v Argentini glavni razlog Kunstljevega tokratnega obiska, se je pa vendar naš gost povsod živo zanimal tudi za vse panoge udejstvovanja slovenskih naseljencev v Argentini. Obiskoval je slovenske šole, bil pri pouku otrok, bil v škofovem zavodu v Adrogueju, hodil po slovenskih domovih, v njih maševal in se od blizu seznanjal s slovenskim življenjem, ki jih napolnjuje; bil je po slovenskih domovih in povsod videl, da skoro ni slovenske hiše, v kateri ne bi bilo slike Brezjanske Marije. Skratka: prepričal se je lahko, da živi tu rod, ki hoče ostati domovini zvest, ki hoče ostati narodno zaveden ter po svojih družinah ohraniti slovensko versko zavest.

Njegov obisk med nami je bil koristen zanj in za nas. Zanj, ker nas je spoznal v vsem našem življenju in delu, v vsem našem mišljenju in hotenju, za nas pa, ker nas je še bolj združil kot živa vez, ki je med nas in za nas postavljena.

Kamor koli je prišel, se je lahko prepričal, da so ga povsod ljudje sprejemali odkrito in z ljubeznijo. S svojim ljubeznivim nastopom, s svojo skromnostjo, s svojo toplo besedo in z zanimanjem za vse naše tegobe, si je povsod pridobil zaupanje, in ljubezen ljudi. Ta ga bo sedaj spremljala na vseh njegovih bodočih poteh in mu venomer pričala, da Slovenci nanj v Argentini niso in ne bodo pozabili.

Med svojim bivanjem v Argentini je prvikrat prišel med Slovence na slovensko pristavo na Belo nedeljo. O njegovi besedi, ki jo je govoril Slovencem med sv. mašo, smo že poročali. Naslednji teden je bil v gosteh pri Slovencih v San Martinu. Navzoč je bil pri proslavi treh jubilejev v tamošnjem domu, kakor smo poročali.

Istega dne je v spremstvu msgra. Oreharja pohitel še med Slovence v

CARAPACHAY

O tem obisku dne 28. aprila so nam tamošnji rojaki poslali tole poročilo:

V nedeljo, dne 28. aprila, se je carapachayska srenja poklonila generalnemu direktorju msgru. Kunstlju, ki je prišel proti večeru obiskat to slovensko skupnost.

V spremstvu msgra. Oreharja je bil sprejet pri vratih Slovenskega doma, kjer so ga pozdravili: dušni pastir te skupine g. Matija Borštnar, duh. svetnik Alojzij Košmerlj in župnik Albin Avguštin ter odbor doma, nakar so se vsi podali v dvorano, kjer ga je pričakovala vsa slovenska skupnost v Carapachayu.

Dušni pastir ga je pozdravil prvi, nakar je spregovoril predsednik doma g. Senovršnik F. in mu izrekel dobrodošlico. V imenu deklet ga je pozdravila gdč. M. Mramor, za fante pa g. Pleško Janez ml. G. Aleksander Pirc ga je pozdravil v imenu slovenske šolske mladine, v imenu Zveze slovenskih skavtov pa mu je izrekel dobrodošlico g. Janez Žnidar ml. Msgr. Kunstelj se je prav lepo zahvalil za pozdrave in želje, ter takoj pristopl k oltarju k sveti daritvi. Med mašo je imel primeren govor zbranim Slovencem, ki so med sv. mašo lepo prepevali.

Po končani maši so bili vsi navzoči povabljeni k pogrnjenim mizam, pri katerih so se razvili živahni razgovori, kajti msgr. Kunstelj se je pozanimal za vse in se razgovarjal z vsakim. Zelo se je zanimal za slovensko šolo in njen napredek, prav tako za splošno delo in bodoče načrte doma.

Delj časa se je zadržal pri mizi, okrog katere so sedeli slovenski skavti, s katerimi se je živahno pogovarjal in se zanimal za njih delovanje.

Med domačim ozračjem je zadonela slovenska pesem, nakar se je oglasil č. g. svetnik A. Košmerlj in v navdušenju povedal, da je našel tukaj lepo slovensko okolje in družbo.

V prijetni družbi in razgovorih je čas kar hitro minil in so se ljudje pričeli poslavljati in želeli msgr. Kunstlju veliko blagoslova pri njegovem odgovornem in težkem delu.

O Kunstljevih obiskih v Slomškovem domu dne 1. maja ter v Našem domu v San Justu dne 5. maja, kjer je blagoslovil tudi novo dvorano, o njegovem bivanju med slovenskimi rojaki v Mar del Plati in Miramaru, med 6. in 9. majem, o vseslovenskem romanju v Luján dne 12. maja, je Svob. Slovenija že podrobno poročala.

OBISK V SAN LUISU

V ponedeljek, 13. maja, je odšel msgr. Ign. Kunstelj v spremstvu msgra. A. Oreharja v notranjost države. Ustavil se je v San Luisu, kjer se je v torek, 14. maja, opoldne sestal na kosilu v Mlinarjevem domu z večino slov. duhovnikov, ki delujejo v tej škofiji. Že prej je obiskal tamošnjega škofa msgra. Caferrata, ki je izrazil priznanje delu slovenskih duhovnikov. Zvečer se je slovenska skupina pod vodstvom krajevnega dušnega pastirja g. Franca Novaka zbrala k skupni sv. maši v cerkvi Karmelske Matere božje. Med sv. mašo je msgr. Kunstelj izročil pozdrave slovenskim rojakom, jih vabil naj se vsaj enkrat mesečno zberejo pri slov. maši ter ostanejo med seboj povezani v bratski ljubezni, da se ohranijo. Po opravilu v cerkvi se je vsa skupina zbrala za večerjo v Pekolovem domu. V sredo popoldne je g. Jože Horn odpeljal obiskovalca v Mendozo.

MED SLOVENCI V MENDOZI

Monsignorjev obisk med njimi nam je prof. B. Bajuk opisal takole:

Letos smo se pripravljali na majniško romanje s še večjo vnemo. Zavedali smo se visokega obiska, ki je bil združen z našim romanjem k Mariji Pomagaj na El Challao. Tudi Mendozo je vzel v načrt med svoje obiske po Argentini g. generalni direktor slovenskih dušnih pastirjev v zamejstvu msgr. Ignacij Kunstelj.

Za dan prihoda je naš Dom dobil kar novo lice. Vse tako olepšano in okrašeno z zelenjem spletenih vencev! Visokega gosta v spremstvu msgr. A. Oreharja, ki je tudi prišel iz Buenos Airesa, ter č. g. župnika I. Tomažiča smo pričakali v lepo okrašeni dvorani našega Doma. Ko so med navdušenim ploskanjem gostje z našim dušnim pastirjem č. g. J. Hornom posedli na častna mesta, je z odra, kjer so bili že zbrani naši otroci, pozdravila msgr. Kunstlja s priložnostno deklamacijo in šopkom Zalka Hirscheggerjeva. Otroci so zapeli Hej Slovenci. Nato je Štumbergerjev Jurček deklamiral Slovenec sem. Bajukova Danica je prisrčno povedala Mirka Kunčiča pesem Ded pripoveduje in končno še Irena Grebenčeva istega pesnika pesem Ded se poslavlja. Deklamacije je pripravila učiteljica našega tečaja gdč. Lenčka Božnar.

Sledil je pevski nastop naših otrok iz šolskega tečaja. Zapeli so nam ob spremljevanju prof. B. Bajuka na klavirju pesmice Prav vesel iz šole grem; Gor čez izaro; Ena ptička mi poje in Le veseli pojmo mladi. Naša popevka iz grl ljubljenih otročičev je na mah segla v srca vsem navzočim, ki so napolnili dvorano.

V imenu mendoških deklet je msgr. Kunstlja pozdravila Lenčka Grošljeva; v imenu fantov Vlado Šmon; za žene je spregovorila gospa Marica Hirscheggerjeva in za može g. Stane Grebenc. V imenu Fantovskega odseka ga je pozdravil Miha Bajda in mu izročil pismeno poslanico. Sledil je pozdravni nagovor društvenega predsednika g. Luke Grintala in dušnega pastirja č. g. J. Horna. Pozdravne besede je spregovoril tudi msgr. A. Orehar. Končno pa je pred zbrane stopil gen. direktor slovenskih dušnih pastirjev msgr. Ignacij Kunstelj. V prisrčnih pozdravnih besedah nas je zlasti opozoril na veliko bogastvo, ki ga imamo .. spomnil nas je otrok, ki so pravkar tako iskreno in navdušeno nastopili na odru.

Sledil je pevski nastop našega zbora. V pozdrav visokemu gostu je zapel Prešernovo Zdravico. Nato pa ga je zborovodja B. Bajuk povabil na kratek polet v domovino. Ob pesmi Pozdrav Gorenjski (Bajuk) smo se ustavili na Bledu. Koroško smo pozdravili s Kernjakovo Rož, Podjuna, Zila in z Bajukovo Pojdam v rute (solo Katica Grintal). S Štajerske smo poslušali Kimovčevo Marko skače. Pohiteli smo v Belo Krajino s Tomčevo Cveče mi polje pokrilo. Primorske brate smo obiskali z Venturinijevo Nocoj pa, oh nocoj (solo ing. agr. Andrej Habjan) in ustavili smo se še med Ribničani s Tomčevo Od Ribnce do Rakitnce. Za sklep smo pa poslušali v Mavovi Ej zato, zakaj je na Slovenskem tako lepo.

V četrtek in petek smo se zbrali zvečer k duhovni pripravi za nedeljsko romanje. Med sveto mašo smo prepevali složno in ubrano v ljudskem petju; msgr. Kunstelj pa nam je s svojimi iskrenimi besedami odpiral srca za čim globljo pripravljenost romarskega razpoloženja.

V nedeljo smo poromali k naši Mariji Pomagaj na mendoške Brezje — El Challao. Mnogo ljudi se je s svojim „drobižem" pripeljalo gori z avtomobili. Lepa skupina pa se je zbrala v velikem parku ter pod vodstvom č. g. Horna odšla peš do cekve med molitvijo rožnega venca. Opoldne smo imeli sv. mašo, ki so jo skupno darovali vsi trije naši dušni pastirji: msgr. Kunstelj, msgr. Orehar in č. g. Horn. V nagovoru nam je msgr. Kunstelj govoril o naši ljubi Materi božji in pomenu naših romanj. Opoldanski odmor nas je pod ogrevajočim mendoškim soncem povezal v romarskem družabnem razpoloženju. Ob 3 pa nas je zvon zopet povabil v cerkev. Bogato okrašeno podobo Marije Pomagaj so dvignili naši fantje, ob njej so se uvrstile narodne noše. Zbor je pred Marijo zapel Premrlovo brezjansko Marija Pomagaj. Nato se je razvila procesija po prostranem prostoru pod cerkvijo, ki ga mejijo lične kapelice s podobami Marijinih prikazovanj. Ob povratku je zbor zapel svetogorsko romarsko, nato pa je cerkev napolnilo ubrano petje naših tako priljubljenih litanij.

Msgr. Kunstelj nas je spomnil v kratkem nagovoru na „višarska polena", ki smo jih vsak v obliki svojih osebnih težav prinesli k Mariji Pomagaj.

Romanje smo zaključili s posvetilno O Marija, Naša ljuba Mati...

IN V CORDOBI

Po romanju Slovencev na Challao je v ponedeljek msgr. Kunstelj z omnibusom šel v Córdobo, kjer je v torek dopoldne po prihodu najprej v spremstvu tamošnjega slov. dušnega pastirja prof. Fr. Levsteka in msgr. Oreharja obiskal nadškofa msgr. Primatesto, se mu zahvalil za vso skrb, ki jo posveča Slovencem. V provincialni bolnišnici je obiskal bolno go. Anico Pavlovčičevo, ki je bila pred 10 dnevi operirana. Po kosilu pri g. Jožetu Jazbecu na Colonu, je ostal v razgovoru z duhovniki p. Iv. Casermanom D. J. in g. Ant. Grčmanom. Prvi ga je že kot rojak skupaj z g. Kordišem pozdravil na avtobusni postaji. Kmalu je prišel čas za sv. mašo, ki so jo imeli v kapelici sester sv. Družine na Belgrano. V pridigi je msgr. Kunstelj poleg pozdravov posebej naslovil prošnjo, naj molijo rojaki za duhovniške poklice in za izseljence sploh. Po prijaznem razgovoru so se poslovili rojaki od gen. direktorja, on sam pa je odšel na obisk dr. Jazbeca, kjer se je pri večerji zbrala mala družba, da še nekaj ur prežive skupaj.

V sredo zjutraj je odšel v Córdobske gore v Dolores, na obisk g. dr. Hanželiča in njegove počitniške hiše za Slovence. Začuden nad delom in krajem se je zahvaljeval pobudniku tega doma za dobro delo, ki ga vrši v korist Slovencev.

NA OBISKU V ROSARIU

V četrtek je z zamudo poldruge ure odšel omnibus proti Rosariu, kjer je bila zadnja točka v tej seriji obiskov. Na omnibusni postaji sta v zastopstvu rojakov pozdravila msgra. Kunstlja krajevni slov. dušni pastir g. Andrej Zarnik ter g. Ivan Vidmar. Prvi namen je bil obiskati najvažnejše točke Rosaria, možno je bilo opraviti ogled škofijskega semenišča, ogromne stavbe, ki jo je pred 30 leti sredi ogromnega parka zgradil takratni škof, kard. Caggiano. Tam je gosta vodil župnik cerkve sv. Antona, dolgoletni nekdanji profesor ter hrv. duhovnik prof. Sudar, ki sedaj predava filozofijo v hiši. Sledil je obisk nadškofa msgr. Bolattija, ki dobro pozna Slovence kot pomožni škof iz Buenos Airesa. — Že je bilo treba oditi k skupni sv. maši v kapeli slov. šol. sester, ki je blizu škofijske palače. Stari in novi naseljenci so se zbrali pri sv. daritvi, ki so jo opravili koncelebrirano msgr. Kunstelj, msgr. Orehar in g. A. Zarnik, vmes pa lepo prepevale slov. sestre pod vodstvom svoje prednice s. Štefanije Jelenc. Ob vstopu v hišo ga je lepo pozdravila Pristavčeva Alenka, mu poklonila šopek, nakar je njen oče g. Zoran Pristavec v imenu vseh rojakov izrekel dobrodošlico obiskovalcu. — Po evangeliju je najprej msgr. Orehar pozdravil rojake iz Rosaria, med katerimi že dolgo ni bil, predstavil msgra. Kunstlja ter prvič kot slov. dušnega pastirja v Rosariu g. Zarnika, za katerega je nadškof dovolil, da skrbi za Slovence. V pridigi je msgr. Kunstelj priporočil posebej udeležbo pri sv. maši, posebej tudi slovenski, ko smo veseli, da jo imamo. Pri večerji je pozdravil in se zahvalil za obisk novi domači dušni pastir g. Zarnik. S tem je bil obisk končan, ko smo po prijaznosti g. Jeriha še pogledali spomenik arg. zastave in nekatere druge točke mesta. Po obisku Pristavčevega in Vidmarjevega doma je odšel k počitku v župnišče María Consolata, v petek zjutraj pa z vlakom nazaj v Buenos Aires.

NA SLOVENSKI PRISTAVI V CASTELARJU

Na argentinski državni praznik dne 25. maja je msgr. Kunstelj z msgrjem. Oreharjem prišel na obisk k Slovencem, ki žive okoli slovenske pristave v Castelarju. Lepo število Slovencev ga je sprejelo. Ob prihodu na pristavo ga je pozdravil zbor slovenskih otrok pod vodstvom ge. Marije Geržiničeve s pesmijo Naj čuje nas nebo. Krajevni dušni pastir g. Matija Lamovšek mu pa izrekel pozdravne besede v imenu slovenskih vernikov iz vseh naselij, po katerih žive. Povedal mu je, kako je za vse poskrbljeno v dušnem pastirstvu in za versko vzgojo slovenskih otrok. Dorica Geržiničeva je msgr. Kunstlju izrekla pozdrav s pesmico ter mu izročila slovenski šopek.

Msgr. Kunstelj je imel nato sv. mašo s pridigo, zatem pa je bila njemu na čast akademija. Najprej so ga pozdravili šolski otroci z zborno deklamacijo. Sledili sta pesmi otrok Je ptica priletela in Staršev sem slovenski sin. Franci Klemenčič in gdč. Kristina Golobova sta gosta pozdravila v imenu krajevne SFZ in SDO ter mu izročila šopek nageljnov. Dekliški zbor je zatem pod vodstvom ge. Geržiničeve zapel gostu na čast naslednje pesmi, Zdravica, Na snežni gori, Tam, kjer teče bistra Zila, Drobna ptička — lastavica in Imaculata. V imenu dekliške, moške in ženske KA so nato msgra. Kunstlja pozdravili gdč. Zofija Pograjc, Lojze Golob in ga. Roza Gorišek. Rajmund Kinkelj je glavnega slovenskega dušnega pastirja pozdravil kot predsednik krajevnega šolskega odbora ter ga prosil, naj ponese pozdrave slovenskih staršev in slovenskih otrok med vse Slovence, katere bo obiskal. Zadnji je govoril predsednik Društva Slovenska Pristava g. Franc Pernišek. Msgru. Kunstlju se je zavalil za obisk, nato pa preden razgrnil življenje in delo, ki se razvija na pristavi. Naglašal je, da so ljudje zadovoljni in hvaležni za vse delo, ki ga s tako vnemo opravlja med njimi g. župnik Lamovšek, zahvalil se pa tudi za šolske maše, ki jih ima redno vsak mesec msgr. Orehar.

Msgr. Kunstelj je pohvalil delo pristavskih Slovencev, da v medsebojni slogi razvijajo tako pestro dejavnost, čeprav imajo za vse to na razpolago v glavnem samo veliko šolsko sobo, pa so pripravili tako lepo akademijo, „da je bilo tako lepo, da lepše biti ne more".

Po akademiji je bila na pristavi skupna prijateljska večerja.

V SLOVENSKI VASI

V nedeljo dopoldne dne 26. maja je bil msgr. Kunstelj v spremstvu msgra. Oreharja v Slovenski vasi v Lanusu, kjer je imel v tamošnji Marijini cerkvi slovenskih lazaristov sv. mašo in pridigo. Po maši je bila gostu na čast v farnem kolegiju slavnostna akademija.

Pevski zbor pod vodstvom g. Ivana Meleta je gostu zapel lepo pozdravno pesem, za njim je govoril g. vikar Janez Petek CM, nato so pa gosta še pozdravili predsednik Društva Slovenska vas Lovre Jan, predsednik SFZ Bogo Rozina, otroci so msgru. Kunstlju izročili lep šopek s pozdravno besedo, nato je pa dragemu gostu zapel v pozdrav otroški zbor pod vodstvom ge. Zdenke Virant-Janove še tri pesmice. Msgr. Kunstelj se je vsem za pozdrave zahvalil, pohvalil delo Slovencev v tem kraju ter jih pozival, naj pri tem delu vztrajajo še naprej.

Msgr. Kunstelj je bil pred to nedeljo v Slovenski vasi že 17. maja, ko so ga povabile na prijateljsko večerjo in razgovor vse tamošnje slovenske organizacije ter društva z Društvom Slovenska vas na čelu.

SLOVO SLOVENCEV V BUENOS AIRESU OD MSGRA. IGNACIJA KUNSTLJA

Za slovo msgr. Kunstlju je bilo v v nedeljo, 26. maja pop. v Slov. hiši v Buenos Airesu najprej somaševanje gg. dr. Alojzija Starca, Toneta Ogrina iz Lujana v prov. San Luis, Jureta Rodeta, rektorja Škofovega zavoda v Adrogueju dr. Franca Gnidovca, msgra. Oreharja, župnika Lamovška, superiorja slovenskih lazaristov v Slovenski vasi Ladislava Lenčka CM, Hladnikovega naslednika v župniji sv. Jožefa Pompejskega v Lanusu Toneta Škulja, spirituala dr. Filipa Žaklja in Jožeta Guština, tajnika kardinala Caggiana, z msgrjem. Kunstljem.

Somaševanje desetih slovenskih duhovnikov z msgrjem. Kunstljem

BESEDA MSGRA. KUNSTLJA OB SLOVESU

Po evangeliju je imel msgr. Kunstelj pridigo, v kateri je med drugim poudaril, da tega trenutka ne smatra za slovo, ker ni daljav, ki bi ločile Slovence v svetu. Bogu je hvaležen za vse delo, ki ga vrše slovenski begunci in izseljenci v Argentini tako na verskem kot na kulturnem področju, kar je v korist njim samim, pa tudi vsem rojakom po svetu. Nato je odgovoril na nekatera vprašanja, ki jih je prejel v času svojega obiska, tako o spominskih prireditvah kot tudi o komunizmu. Naglasil pa je, da je bil njegov obisk izključno dušnopastirskega značaja.

Zatem je pokazal, da je najboljša rešitev za vernike takoimenovana narodna župnija, v katero se vpišejo vsi verniki iste narodnosti brez ozira, kje žive. Zanjo so seveda potrebni bogoslužni prostori kot cerkev ali vsaj kapela in seveda tudi duhovnik. Ako je župnikom garantiran vsaj eksistenčni minimum za življenje, se morejo tako v polni meri posvetiti svojim župljanom. Duhovnikom v pomoč pa naj bi bili posebni

(Nad. na 4. str.)

Msgru. Ignaciju Kunstlju v slovo

(Nadaljevanje s 3. strani)

župnijski sveti, ki imajo svojo nalogo po zadnjem koncilu. Končna odločitev pripada vernikom, da uresničijo svoje želje.

Msgr. Kunstelj se je tudi dotaknil vprašanja mladine in njenega vraščanja v skupnost. Mladina vseh časov je imela svoje probleme, tudi današnja ni izjema. Potrebuje pa veliko razumevanja in zaupanja s strani starejšega rodu, kot mora tudi sama imeti zaupanje v izkušnje staršev, odgovornost za pravilno rešitev pa nosi sama.

Ob koncu je želel, da bi se tako lepo delo, kot ga je videl v Argentini na vseh področjih še nadaljevalo in izpolnjevalo do popolnosti. Sam bo vedno prosil božjega blagoslova za rast in usovršitev vsega.

Msgr. Kunstelj se poslavlja od Slovencev v Argentini

POSLOVITEV DIREKTORJA MSGR. OREHARJA OD MSGR. KUNSTLJA

Po končani sv. maši je stopil na oder msgr. A. Orehar. V govoru se je zahvalil msgru. Kunstlju za obisk, da je sam spoznal tiste, za katere mu je sveti sedež določil nalogo skrbeti. Hvaležen mu je za vso potrpežljivost, s katero je hodil od kraja v kraj. Med tem je videl naše veselje, nemir, uspehe in težave. Hvaležen mu je za zdrav ideal emigracije, v kateri je z nami ostal, odkar je pred 23. leti vstopil v vrste, s katerimi smo odšli v svet zaradi resnice, katero nas je učil rajni škof dr. Rožman. Tej resnici je ostal zvest tudi on do danes. Prav iz te ljubezni je pred meseci sprejel službo, da bi svojim bratom pomagal, da bi v vsem življenju tudi bogati in v svobodi ostali tej resnici zvesti.

Zatrjeval mu je, da bodo slovenski izseljenci ostali z njim. Somaševanje sobratov duhovnikov, dušnih pastirjev med Slovenci, hoče pomeniti, da se v službi za vernike zedinimo vsi z njim okrog Kristusa. To ni prazna ceremonija večje slovesnosti, ampak simbol naše volje, da ostanemo povezani z njim, z njegovimi skrbmi, da bomo tako vsi močnejši v ljubezni za duše naših rojakov.

Prosi ga, naj pozdravi naše brate in sestre po svetu, naše izraze vdanosti Cerkvi naj sporoči njenemu poglavarju, naj na nas ne pozabi. Prosi ga dalje, naj za vse moli, kakor bodo zanj molili tudi duhovniki in verniki, "da bi postali boljši, svetejši, in zvesti v svojem pričevanju za Boga in v ljubezni do bratov, ki tako kot mi z nami nosijo težave življenja, da bi bili vedno bolj božji otroci in bratje med seboj."

Svoj poslovilni govor je zaključil z besedami: „V božjem imenu je med nas prišel, z njim med nami hodil, z njegovim blagoslovom za nas in sebe naj srečno od nas odide."

KONCERT PEVSKEGA ZBORA "GALLUS"

Po govoru msgra. Oreharja je bil v slovo msgru. Kunstlju koncert pevskega zbora Gallus z orglami, za katerimi je spremljala posamezne pesmi ga. Anka Savelli-Gaserjeva, zbor je pa izvajal naslednje pesmi pod vodstvom svojega pevovodja dr. Julija Savellija: Sattner — S cvetlicami te venčamo Gruber — Prošnja (solo Lipušček), Schwab — Zdrava Marija (solo ga. Marinčkova), Gruber — Marija, moja sreča (solo gdč. Roza Golob), Zangl — Pojoč se oglasimo (solo Malovrh), Gruber — Marija vir sladkosti (solo A. Savellijeva), Gruber — Marija Pomagaj (solo ga. Marinčkova in gdč. Roza Golob). Zatem so bile na sporedu iz Schubertove maše v G-duru Kyrie eleison, Gloria in Sanctus (solo točki ga. Marinčkova), Gallusov Ascendit Deus, Wagnerjev Jubilate Deo, ter Aleluja iz Händlovega oratorija Mesias, za konec pa prelepa Tomčeva Marija Kraljica Slovencev (solo ga. Marinčkova). Zbrano občinstvo, ki je v dvorani zasedlo vse prostore, kakor tudi na galeriji, je izvajanju pevskega programa sledilo z napeto pozornostjo ter pevce in pevovodjo po vsaki odpeti pesmi nagrajevalo z odobravanjem.

Ves koncert je izzvenel v res dobrem podajanju in občutju vseh nastopajočih.

G. MILOŠ STARE V SLOVO MSGRU. KUNSTLJU

Po koncertu pevskega zbora je stopil na oder g. Miloš Stare, ki je v svojem govoru med drugim poudaril tele misli:

Dejal je, da mu je poverjena častna naloga, da se poslovi od msgra. Kunstlja kot eden izmed laikov, ki se trudijo in si prizadevajo ohranjevati slovensko zavest med slovenskimi izseljenci v Argentini in graditi temelje pravega slovenstva.

Nato je nadaljeval: „Prva beseda je beseda zavale, da ste nas obiskali v Argentini. Prav posebna zahvala pa Vam gre za priznanje, ki ste nam ga dali na slovenskem dnevu, ko ste v svojem govoru poudarili, da ste hvaležni Bogu za delo, ki ga opravljamo slovenski izseljenci v Argentini, in da naj pri tem in takem delu vztrajamo, četudi zanj nismo vedno deležni pravega razumevanja. To priznanje je bilo za nas odlikovanje, obenem pa dokaz, da so vezi, ki Vas vežejo z nami, močnejše kot čas in razdalje.

Včasi izgleda, da Slovenci v Argentini nismo enotni. Res je, da imamo v marsičem med seboj različne poglede. Toda v velikih stvareh smo si edini. Vaš obisk je bil za nas velika stvar. To ste se lahko prepričali ob sprejemih in pozdravih v naših domovih in organizacijah."

Zahvali je sledila prošnja. Govornik je prosil msgra. Kunstlja, da naj bo živa vez med Slovenci, ki smo raztreseni po vseh kontinentih. Take žive vezi smo potrebni, ker živimo vsak v različnih okolnostih, v različnih deželah in se včasih ne razumemo, četudi govorimo isti jezik.

Časi, v katerih živimo, so nemirni. Mnogim se majejo tla pod nogami, omahujejo in ne vedo več kaj je prav in kaj ni prav. Za slovenski narod se lahko bližajo usodni trenutki. Zato se povežimo vsi v spoznanju, da so trdna tla za presojo in odločitve le v osnovah, ki jih daje krščanstvo.

Največja nesreča, prava rak-rana je danes materializem Zato naj pove rojakom po svetu, da je naša prva dolžnost, da se upremo z vso silo materialističnemu pojmovanju življenja, pa naj bo to materializem, ki ga uči komunizem, ali pa materializem kot posledica pretiranega kapitalizma.

Če bi Slovenci v izseljenstvu zavrgli krščanske smernice življenja, bi bilo njihovega slovenstva hitro konec. Prav isto si upam trditi za Slovence v domovini: četudi bi govorili še slovensko in bi živeli na slovenski zemlji, pa bi si osvojili materializem kot osnovno smernico in vodilo v življenju, bi sami sebi kot narodu zapisali smrtno sodbo.

Izvajanja g. Miloša Stareta je zbrana slovenska množica sprejela z velikim odobravanjem. Msgr. Kunstelj je pa vstal, stopil k g. Milošu Staretu, mu toplo stisnil roko in se mu iskrezahvalil za prisrčne besede, ki mu jih je izrekel v slovo.

Sledil je nad vse ljubek prizor. Pred msgra. Kunstlja so se postavile slovenske deklice in fantiči v slovenskih narodnih nošah. Repovževa Marija je za slovo deklamirala priložnostno pesmico s takim občutjem, da je bil msgr. Kunstelj ves ginjen, ki se je začel zahvaljevati za tako prisrčne izraze ljubezni ob slovesu. Zagotavljal je, da se bo vseh spominjal v molitvi ter da bo prosil Boga, naj bi še naprej spremljal s svojim blagoslovom vse delo in življenje Slovencev v Argentini.

PREDSTAVNIKI SLOVENSKIH DRUŠTEV IN ORGANIZACIJ TER DOMOV S MSGREM. KUNSTLJEM

Po slovesni poslovilni akademiji so se zbrali v jedilnici Slovenske hiše predstavniki organizirane slovenske skupnosti v Argentini ter so z glavnim slovenskim dušnim pastirjem ostali dalj časa v prijetnem pogovoru ter izmenjavi misli. Za vse je bila pripravljena pogostitev.

Msgr. Kunstelj bo iz Buenos Airesa odpotoval v soboto, 1. junija v Sao Paulo v Brazil, kjer bo podelil zakrament sv. birme slovenskim otrokom.

Iz Brazila ga bo vodila pot k Slovencem v Venezuelo, od tam bo pa odpotoval v Severno Ameriko. Tam bo med drugim na sestanku slovenskih duhovnikov pri slovenskih frančiškanih v Lemontu.

Visoko poljsko odlikovanje dr. Tinetu Debeljaku

V okviru poljskega narodnega praznika 3. maja, je 11. maja izročil v prostorih Zveze poljskih bojevnikov podpolkovnik diplom. mag. Zbigniew Kulpinski, predstavnik Izvršnega odbora Narodnega zedinjenja (Zjednoczenia Narodowego), ki mu načeljuje v Londonu triumvirat z gen. Andersom na čelu, odlikovanja, s katerim je Andersova exilna vlada odlikovala 8 javnih delavcev na „kulturno-znanstvenem ter organizacijsko-socialnem polju". Med temi osmimi odlikovanci je bilo sedem Poljakov ter edini Nepoljak — Slovenec, **prof. dr. Tine Debeljak.** On in en Poljak (inž. K. Angerman) sta bila odlikovana **z zlatim zaslužnim križem,** pet s srebrnim (med njimi prijatelj Slovencev, Emil Czawlowski) ter eden (staropoljski naseljenec, zaslužni organizator Poljakov v San Justu in prijatelj tamkajšnjih Slovencev Michal Bielak), z bronastim zaslužnim križem. Odlikovanje je osebno izročil podpolkovnik dipl. mag. Kulpinski z nagovorom, v katerem je na prvem mestu spominjal delo slovenskega odlikovanca še v domovini pred vojno, ko je kot tajnik Poljskoslovenskega društva sprevajal poljske begunce v Italijo, pozneje še njegovo sodelovanje v Rimu v okviru Andersovega II. korpusa kot člana Intermariuma, profesorja poljske gimnazije itd. („bili smo torej bojevniški kolegi!"), ter nato tukajšnje delo na kulturnem znanstvenem polju kot predavatelj slovanske, torej tudi poljske literature na katoliških univerzah. Čestitkam odlikovancev sta se pridružila tudi predsednik Zveze Poljakov inž. dr. Slodyk ter predsednik Poljske zveze bojevnikov g. Czarnobrywy.

Član izvršnega odbora Narodnega zedinjenja podpolkovnik dipl. mag. Zbigniew Kulpinski pripenja zlat križec za zasluge dr. Tinetu Debeljaku.

G. Debeljaku čestitamo k tako visokemu odlikovanju, ki ga je dobil od poljske vlade Narodnega zedinjenja v Londonu, ki jo predstavlja gen. Anders (do svoje smrti lani tudi gen. Bor Komorowski) in jo podpira večina strank, združenih v Narodnem Zedinjenju, predvsem pa bojevniki II. korpusa in vojske v domovini. Kot vidimo, ima odlikovanje vojaški značaj, ki jih gen. Anders podeljuje na podlagi ustave Poljske republike, a se ozira tudi na civilne zasluge. Da je dobil dr. Debeljak priznanje za svoje delo od te poljske vlade v exilu, je toliko bolj pomembno, ker je nam odlikovanec kazal pred kratkim pregled poljske literature, prevedene v tuje jezike, ki ga je po vojni izdal PEN klub v Varšavi in v njej ni njegovega imena (gotovo zaradi informacij iz Slovenije). Tu zopet vidimo pomembnost takih bibliografskih podatkov, kakor je prav Debeljakov v letošnjem Zborniku Svobodne Slovenije, ki imajo namen, pokazati na resnično opravljeno delo naših kulturnih delavcev v zdomstvu. Doma molče o njem in ne pustijo, da bi zvedeli o njem celo tisti, ki se jih tiče, v tem primeru Poljaki za železno zaveso... Mislimo, da je sprejel Debeljak to visoko odlikovanje kot zasluženo rekompenzo za molk o tem svojem poljsko-slovenskem kulturnem delu v oficielni sovjetsko satelitski Poljski. Zanimivo je tudi, da je diploma odlikovanja datirana z dne 11. novembra 1967, to je na praznik Poljske neodvisnosti, ki ga v satelitski Poljski ne slave več, zamejskim pa je slej ko prej največji praznik iz poljske preteklosti in cilj — bodočnosti, prav tako, kakor je Slovencem 29. oktober. Tako odlikovanje ima tudi svoj pomen v cenjenju skupnega dela poljskih in slovenskih bojevnikov — vojaških in kulturnih — za **„našo in vašo svobodo!"**, za neodvisnost Poljske kakor tudi Slovenije!

ZGODBA O VOLKU IN JAGNJETU

Zbornik 1968, Boj slovenske manjšine v krški škofiji na Koroškem za verski pouk otrok v slovenščini

„V primeru narodnih manjšin se zgodba o volku in jagnjetu ponavlja dan za dnem vedno v novih oblikah." Do tega spoznanja prihaja dr. Anton Podstenar na str. 47 letošnjega ZBORNIKA SVOBODNE SLOVENIJE, ko se bliža zaključku svoje obsežne in temeljite razprave, katere začetek sega že v Zbornik 1966.

Bravci so že v predlanskem začetku in v lanskem nadaljevanju lahko spoznali, da zajema ta razprava snov daleč čez okvir naslovne teme. Avtor navaja, da je tekst 'sestavil', kar bi si tolmačili, da je k zbiranju podatkov pritegnil kake sodelavce, vsekakor zelo vešče. Način obdelave kaže, da so le-ti z njim vred strokovnjaki v obravnavanju stvari same, razodeva pa tudi njih veliko ljubezen posebej do koroških rojakov in njih zemlje ter do našega naroda nasploh. Le tako je moči razumeti, da imamo danes na razpolago obširno in izčrpno zgodovinsko gradivo, brez teatrskih deklamacij strnjeno v eno samo delo, temeljito dokumentirano in kljub zavzetju (verjetnih) sodelujočih presenetljivo stvarno prikazano, obenem pa dovolj obzirno, da se ne sprevrže v ceneno propagandistično natolcevanje, kot smo temu vajeni drugod. Kdor se je kdaj mudil s prebiranjem ali študiranjem podobne tematike, ve, kako težko je najti delo, v katerem bi se bravec brez trebljenja zanešenjaško političnih ali narodnostnih otrobov lahko zanesel na podane trditve.

V celoti obsega ta dokumentacija o koroških Slovencih 155 Zbornikovih razsežnih strani, porazdeljenih v tri zaporedne knjige: 1966, 1967 in 1968. Koroška leži za eno zemeljsko poloblo v šir in dalj proč od Čile, kjer živi dr. Podstenar, in proč od Argentine, kjer izhaja Zbornik Svobodne Slovenije ob neverjetno težkih delovnih in in finančnih razmerah. Jugoslavija, matična država, pa ima svoje manjšine tik pred vrati države. Razpolaga z vsem diplomatsko političnim in kulturnim aparatom ter s finančnimi skladi. Je po starih vsenarodnih uzancah upravičena in moralno dolžna uradno in stvarno zavzemati se za pravice svojih manjšin. Po letu 1945 pa, ko je bilo z nacizmom strto tudi staro velenemško nasilstvo, vidimo v sosednjih državah ne samo centralno jugoslovansko, temveč tudi slovensko republiško oblast pridno na delu med svojimi manjšinami — za ureditev komunističnih pozicij... Račun za tako pridobivanje partijske veljave je plačeval koroški rojak (seveda tudi primorski) z zgubljanjem svoje narodnosti in z njo temeljne osnove svoje bíti. Počemu, smo se takrat spraševali, poteka temu ljudstvu že 14 stoletij trdoživih borb in uporov proti tujemu nasilju, če ga pa zdaj lastni brat suva v omledo raznarodenja! Zastonj smo čakali na kake krepkejše intervencije naše diplomacije pri sosednih vladah v korist zamejskim bratom. To, da je matična država začela šele prav nedavna kazati nekaj več zanimanja za svoje manjšine kot celoto v posmeznih državah, ne oziraje se na različne svetovne nazore posameznih skupin in je jela nekaj malega (res le nekaj malega) popuščati v diskriminaciji nad komunistom nenaklonjenimi manjšinskimi skupinami, žal ne more popraviti dotlej storjene škode in zamujenega časa. A kljub lahnemu zunanjemu preobratu — ki pa ne izhaja iz njih lastnega spoznanja, temveč jih vanj sili razvoj miselnosti v sosednem svetu — nimajo v domovini še danes ničesar, kar bi lahko postavili ob stran dr. Podstenarjevi razpravi v zdomskem Zborniku! Kot da bi zamejskim jagnjetom bil eden od volkov — celo lastni pradom...

Po večini se evropski pisci zatekajo k Finski, kadar navajajo primer zglednе ureditve manjšinskega vprašanja. Ob takih srečanjih se vselej vprašam: zakaj tako daleč, ko pa je primer Slovenije mnogo bolj pri roki! Kajti je v primeru skrajnega zapostavljanja slovenskih manjšin najzanimivejše dejstvo, da uživajo po drugi plati tuje manjšine v novi Jugoslaviji že od vsega početka, brez kakršnegakoli pritiska ali protesta od zunaj, dosledno vse pravice in še kaj več, kot to določa 4. člen Deklaracije Združenih narodov o človečanskih pravicah. Že res, da si v takih primerih s tem vladajoči režim zavaruje hrbet vsaj pri manjšinah (kolikor si ga...) A obenem zgubi možnost recipročnega popuščanja in vzajemnega priznavanja pravic morebitnim odgovarjajočim manjšinam, ali pa zgubi eno izmed možnih osnov za dosezanje uspehov pri pogajanjih drugačnega značaja, najsi že bo na političnem, ekonomskem ali kulturnem področju.

A ne samo to. Država, ki se ji primeri obžalovanja vredno dejstvo, da ni mogla strniti v svojih mejah vsega narodnega ozemlja, lahko izkorišča v mirnih dobah to izgubo vsaj s tem, da z neprestanim nadzorstvom nad usodo svojih manjšin in z zahtevami za pravično izpolnjevanje mednarodnih pogodb v primeru kršenja le-teh po oblasteh večinskega naroda, uveljavlja s tem takó pri sosedih kot pred mednarodnim forumom svoj ugled ter kaže analogno nepopustljivost in borbenost tudi za kake drugačne primere, ki bi nemara zadevali državo samo.

A prvotno, ko je bil ves komunistični svet strnjen v eno in so bili vsi vsem v oporo, jim je bila taka diplomatska preračunjenost v korist manjšinam povsem odvišna, saj je šlo le za premikanje komunizma čim dlje na zahod in za utrjanje pridobljenih postojank. Danes pa, ko so si vsi vsaj po treh strujah komunisti že dovolj v laseh, velja iskati vsaki zase oslombe drugod. Kaj lažjega, kot pridobivati simpatije s cenenim popuščanjem, ki se bo ob trenutku partijske koristi spet sprevrglo v nerazumljivo zatiranje lastnih manjšinskih skupin iz opozicijskega tabora. Tak je bil dovolj žalosten primer po letu 1945 tako na Koroškem kot na Primorskem.

Mi pa vprašamo domovinske vladne može: Zdaj, ko se skušate pojagnjevati — kako in s čim boste poravnali zlo, prizadejano zibelki naši Koroški in našemu sončnemu Primorju? Za en cel človeški rod časa ste zamudili stoletja čakano priložnost, da bi pretrpljenim bratom našim segli v pomoč, jim dali oddiha v njih samotni borbi, jim rekli hvala in dali priznanja. Zdaj, ko se je enotnost komunistične internacionale (ki vas je zavedla v zatiranje zamej-

ŽUPNIK TENSUNDERN O SLOVENCIH V PORURJU

Teodor Tensundern, župnik in konzistorialni svetnik v Recklinghausenu na Westfalskem, je nemški duhovnik. S Slovenci je pa tesno povezan skoro ves čas svojega dušnega pastirstva. Za slovenske izseljence je danes v dušnem pastirstvu lepo poskrbljeno. Skoro povsod imajo svoje dušne pastirje. Prej pa ni bilo tako. Po prvi svetovni vojni so bili redki slovenski izseljenski duhovniki, slovenskih izseljencev je pa bilo mnogo. Zlasti na Westfalskem v Nemčiji. In iz ljubezni do tamošnjih slovenskih izseljencev, da bi jim božjo besedo lahko govoril v njihovem lastnem jeziku, se je župnik Tensundern naučil slovenščine tako dobro, da jo gladko govori in piše. O tem priča njegovo pismo, ki ga v tej številki objavljamo. O ljubezni do Slovencev pa govori tudi njegovo poročilo o porurskih Slovencih in dušnem pastirstvu med njimi, ki ga je napisal za to številko.

Župnik Tensundern pa ni opravljal samo dušnega pastirstva med slovenskimi naseljenci v Porurju, navadno jih je tudi spremljal ob njihovih obiskih v domovino. Tako je prihajal v stik s slovenskimi škofi v Ljubljani in Mariboru: dr. Jegličem, dr. Rožmanom, dr. Karlinom in Tomažičem. Prav tako z rajnim p. Kazimirjem Zakrajškom, banom dr. Natlačenom in tudi z dr. Koroščem.

Za svoje velike zasluge, ki jih je izkazoval slovenskim izseljencem na Westfalskem, sta ga tako ljubljanski, kakor mariborski škof imenovala za konzistorialnega svetnika svojih škofij.

THEODOR TENSUNDERN
Pfarrer und Konsistorialrat

Recklinghausen, dne 2. aprila 1968.

Svobodna Slovenija, Eslovenia Libre
Redacción y Administración
Ramón Falcón 4158
Buenos Aires, Argentina

Velecenjeni gospodje!

Pripravljalni odbor za katoliški shod, ki se bo vršil meseca avgusta v Essen (Ruhr), me je prosil, da naj napišem kratek članek: Slovenci v Porurju in njihova dušnopastirska oskrba 1900—1968.

Menda bo ta članek tudi Vas zanimal. Zato pošljam ta članek, ki je pisan v nemščini. Ker gotovo imate dost Sovencev tam, ki obvladujejo nemški jezik, si dovolim, da Vam ne pošljem prevoda.

Čitam z velikim zanimanjem „Svobodno Slovenijo" in sem Vam zelo hvaležen, da mi pošiljate ta izvanredno dober list, ki stoji na duševnem polju gotovo na prvem mestu. Se pozna, da je v Argentiniji zbrana inteligenca slovenskih emigrantov. Vpliva globoko na mene dejstvo, da Argentinska skupina Slovencev tako vzorno ostaja zvesta slovenskemu narodu.

Prav prisrčno pozdravljam Vas in vse mi znane Slovence.

Bog živi slovenski narod!

Vdani Vam

TENSUNDERN l. r.

O porurskih Slovencih in dušnem pastirstvu med njimi

Slovenci so se izseljevali v Porurje iz nekdanjih avstrijskih pokrajin (dežel): vojvodine Kranjske, Južne Štajerske, Južne Koroške in Primorske (Gorica, Trst) in so bili vse do konca prve svetovne vojne avstrijski državljani. Zato so se pogosto sami izdajali za Avstrijce in so jih tako imenovali tudi Porurci, med katerimi so živeli.

Slovenija je hribovita dežela, čudovito lepa pa naravi, vendar ni mogla prehranjevati vse svoje prebivalce. Zato so se morali Slovenci izseljevati v ZDA in v Porurje. Njihov veliki socialni politik (socialnopolitični voditelj) dr. Janez Evangelist Krek je okoli leta 1900 obiskal Slovence v Porurju in je svoje vtise in doživetja popisoval v slovenskem dnevniku „Slovenec" — v „Vestfalskih pismih" — in po teh so začeli Slovence v Porurju imenovati „vestfalske Slovence". Večkrat so jih zastopniki velike industrije (Thyssen) kar s seboj pripeljali. Največja središča slovenskega naseljevanja v Porurju so bila Hamborn, Gladbeck in Moers-Meerbeck.

Prvi nemški duhovnik, ki se je posvetil dušnemu pastirstvu med temi Slovenci, je bil rektor hambornske rektorske šole Viljem Köster. Naučil se je slovenščine in je Slovencem prestavljal in pridigal v slovenskem jeziku ter jih organiziral. Na njegovo pobudo so se posvetili dušnemu skrbstvu med porurskimi Slovenci še kaplan Avgust Hegenkötter, konzistorialni svetnik ljubljanske nadškofije, sedaj upokojeni župnik v Twistedenu pri Kevelaeru; dalje kaplan Bernhard Hüllsmann, ki je umrl kot prošt v Hambornu, in kaplan Theodor Tensundern, zdaj župnik v Recklinghausen-Liebfrauenu, konzistorialni svetnik ljubljanske nadškofije in škofije mariborske.

Slovenci so si ustanovili kakih 20 katoliških Rudarskih društev sv. Barbare in ženske prav toliko Bratovščin sv. rožnega venca. Vsa ta društva so bila združena v Zvezi slovenskih katoliških društev v Porurju. Gojili so zelo razvito in živahno društveno življenje, prirejali obletniške slovesnosti s sprevodi, imeli pevske in telovadne odseke (Orel), gledališke odseke, mladinske zbore, slovensko šolo v Gladbecku itd.

Poleg cerkvenih organizacij je bilo še nekaj svetnih podpornih društev. Zvezo z domovino so vzdrževali s prejemanjem časnikov (iz domovine) — (Slovenec, Domoljub, Slovenski gospodar) in drugega tiska, pa tudi z medsebojnim obiskovanjem; najmanj desetkrat se je po tisoč Slovencev in Slovenk odpeljalo s posebnim vlakom na 14-dnevni obisk lepe in drage domovine. Vselej je šlo z njimi po 300—400 slovenskih otrok na jesenske počitnice, deloma k sorodnikom, druge pa so nastanili po raznih društvenih domovih in zasebnih stanovanjih, da bi se tako okrepili, vzljubili domovino in se izpopolnili v materinščini. Na vseh postajah, kjer je osebni vlak postal, so jih prisrčno pozdravljali otroci, pa tudi odrasli: krajevni župniki, župani in drugi veljaki.

Porurski Slovenci so izdajali tudi svoj časnik za Slovence v Porurju, na Nizozemskem, v Belgiji in Franciji: „Naš Zvon", ki ga je tiskala tiskarna Vöing v Gladbecku.

Po prvi svetovni vojni je prišel med porurske Slovence kot stalni dušni pastir duhovni svetnik Janez Ev. Kalan in je več let stanoval v sestrski hiši dominikank v Bottrop-Boyu. Bil je to goreč bojevnik za kraljestvo božje in je tedaj tudi sodeloval v pripravah za mednarodne kongrese Kristusa Kralja. Zgleden duhovnik, ki je storil neizmerno dobrega za svoje rojake v Porurju. O vsakem velikonočnem času je obiskalo več svetnih, še več pa redovnih duhovnikov (frančiškanov, kapucinov, jezuitov in lazaristov) vsaj po 30 krajev, kjer so bili naseljeni Slovenci, da bi svojim rojakom omogočili izpolniti velikonočno dolžnost v domačem jeziku. Večkrat so izrabili v ta verski namen tudi adventni čas, v katerem so Slovenci izredno dostopni milosti božji. Slovence odlikuje otroško prisrčna ljubezen do Matere božje in zato jim je romanje srčna potreba. Romanje v Kevelaer je bil zanje vedno velik dogodek in jim je vselej zapustilo nepozaben vtis. In če se je romanja udeležil še kak duhovnik iz domovine ali celo kak škof, tedaj so molli in peli svoje čudovito lepe večglasne pesmi s tako gorečnostjo in navdušenjem, da je človeka pretreslo do dna srca. Leta 1920 nas je obiskal znameniti slovenski škof iz Ljubljane, dr. Anton Bonaventura Jeglič, in leta 1934 mariborski škof dr. Ivan Tomažič. Vsak od njih je z več ko po 2.000 Slovenci poromal k Materi božji v Kevelaer.

V tretjem rajhu so uživali Slovenci popolno svobodo v verskem in društvenem življenju, vsekakor iz taktičnih vzrokov. Leta 1934 je tedanji notranji minister Frick poslal mariborskemu škofu svoj osebni pozdrav in mu želel kar najlepši uspeh pri slovenskem romanju v Kevelaer. Nemir pa je povzročil med Slovenci v Porurju jugoslovanski konzul Dušan Pantič, narodni socialist v jugoslov. smislu. Dosegel je, da so l. 1938 dušnemu pastirju vikarju Tensundernu prepovedali dušno pastirstvo med Slovenci in da se je nekaj slovenskih katoliških društev ločilo od Zveze slov. kat. društev ter se prelevilo v jugoslovanska nacionalna društva. Prve je družilo katoliško prepričanje in slovenstvo, pri novih je odločalo nacionalsocialistično mišljenje in pripadnost k Jugoslaviji. V boju med obojo smerjo je predsednika Zveze slovenskih kat. društev, vikraja Tensunderna, stalno podpiral in mu dajal smernice takratni münsterski škof Clemens August, poznejši kardinal, „münsterski lev", in prav tako predsednik Družbe sv. Rafaela v Ljubljani pater Zakrajšek.

Vojna je temu boju med društvi in društvenemu življenju napravila konec, dušnemu pastirovanju med Slovenci pa mnogo težav, zlasti še, ker se je Jugoslavija pridružila zaveznikom.

V prvih povojnih letih se je precej Slovencev vrnilo domov; marsikdo od teh pa bi se potem spet rad vrnil v Porurje, če bi se mogel. Sem pa tja so še priredili kako versko (bogoslužno) slovesnost, manjša zborovanja ali prireditve. Naraščajoči gospodarski čudež je privabljal vedno več Slovencev v Nemčijo, a ne več kot rudarjev kakor prej, temveč kot delavce vseh vrst, obrtnike, inženirje, visokošolce in druge, ki so največkrat brez dovoljenja prišli preko meje, ali pa so izrabili priložnost kakega obiska pri svojih sorodnikih, da se niso več vrnili. Zdaj je postal izseljenski položaj povsem drugačen. Slovenci se niso naseljevali le v Porurju, temveč po vsi Nemčiji. Na podlagi papeške odločbe Exul familiae in določb fuldavske škofovske konference so slovensko dušno pastirstvo (med izseljenci) na novo in enotno uredili. V Rimu so imenovali „misijonarje" za Slovence, ki jim navadno pravijo slovenski dušni pastirji. Tačas deluje med slovenskimi izseljenci (v Nemčiji) sedem slovenskih duhovnikov. Vodi jih „moderator" dr. Janez Zdešar v Monakovem. Ti dušni pastirji so osebni župniki in imajo župniške pravice za nove slovenske naseljence in njih potomce v prvem kolenu. Opravljajo bogoslužna opravila, dele sv. zakramente, vodijo zborovanja (sestanke, shode), prirejajo romanja, večje prireditve in izdajajo mesečnik „Naša luč", ki izhaja v Celovcu in je namenjen Slovencem v Nemčiji, na Nizozemskem, v Belgiji, Franciji in severnih deželah.

Kot izredni cerkveni dogodek je treba omeniti zlatomašniško slovesnost ljubljanskega škofa dr. Gregorija Rožmana meseca julija 1957. Pontifikalna maša s slavnostno pridigo je bila v Kevelaeru ob navzočnosti okr. 3.000 Slovencev iz Nemčije, Nizozemske, Belgije in Francije in okrog 59 duhovnikov. Prebrali so zahvalno in voščilno pismo svetega očeta. Mašo je spremljal večglasni zbor, ki je pel Mozartovo mašo ob spremstvu orkestra in orgel. Ob treh popoldne je bila slovesna popoldanska pobožnost, pri kateri je pel slovenski pevski zbor in vsa množica (ljudsko petje) tako lepó, da je dejal kavelaerski župnik, dekan in upravnik cerkve, č. g. Oomen, da je bilo to najlepše in najbolj pretresljivo od vsega, kar je doslej doživel v Kevelaeru. Sklepna slovesnost je bila ob osmih v Recklinghausen-Liebfrauenu, kjer je imel slavljenec v nabito polni cerkvi in navzočnosti okr. 40 duhovnikov cerkven govor z osnovno mislijo: Trdno verujte! Govor je sklenil z besedami: „Na svidenje v nebesih!"

Zvezo z domovino je ob 500-letnici ljubljanske škofije in ob nje povišanju v nadškofijo l. 1962 potrdil slovenski dušni pastir in konzistorialni svetnik ljubljanske nadškofije župnik Tensundern s tem, da je ljubljanskemu škofu Antonu Vovku izročil 20 mašnih knjig.

Slovenci so zdrav, dober, delaven in veren narod. Bog živi slovenski narod!

GORIŠKA IN PRIMORSKA

Vodstvo slovenske skupnosti v Trstu

Sedanje predsedstvo Slovenske skupnosti sestavljajo: Dr. Janko Jež, Stanko Kosmina in dr. Rudolf Marc. Nadzorni odbor: Dr. Milan Starc, ing. Milan Sošič in Edi Bernhardt. Svet slovenske skupnosti: Dušan Černe, Mihael Flajban, dr. Drago Gantar, Zorko Jurjevič, Ignac Marc, Marij Maver, Franc Mljac, dr. Matej Poštovan, Antek Terčon, Maks Šah, Zoran Sošič, dr. Teofil Simčič in dr. Aldo Štefančič. Svet sestavljajo še naslednji izvoljeni predstavniki: Dr. Jože Škerk, Saša Rudolf, dr. Rafko Dolhar, Drago Legiša, Mihael Guštin, Josip Terčon, dr. Alojz Tul, Ladi Rebula in Karlo Guštin.

Poimenovanje slovenskih šol

Rimska vlada je izdala dekret o poimenovanju še tistih slovenskih šol, ki doslej še niso bile. Klasični in znanstveni licej je poimenovan po dr. Francetu Prešernu, učiteljišče po škofu Antonu Martinu Slomšku, srednja šola pri Sv. Jakobu po Ivanu Cankarju in srednja šola v Rojanu po Franu Erjavcu. Ostale slovenske srednje šole so pa tako poimenovane: trgovska akademija po Žigi Zoisu, srednja šola pri Sv. Ivanu po Sv. Cirilu in Metodu, v Nabrežini po Igu Grudnu, na Proseku po Franu Levstiku. na Opčinah po Srečku Kosovelu in v Dolini po Simonu Gregorčiču.

Prva slovenska šola Družbe sv. Cirila in Metoda v Trstu je bila ustanovljena pred sto leti. Tega pomembnega dogodka se bodo spominjali s posebno slavnostjo. Priprave zanjo vodita Drago Pahor in Danilo Turk-Joco.

Ravnateljstvo slovenskih srednjih šol na Tržaškem je izdalo Izvestje srednjih šol za šolsko leto 1966—67. V prvem delu 80 strani obsegajoče brošure je objavljena obširna razprava prof. Martina Jevnikarja „Krištof Šmid in začetki slovenskega pripovedništva". Z njo prikazuje vplive tega nemškega pisatelja na prve začetke slovenskega pripovedništva. Po Jevnikarju ni povsem točno, da je bil Jurčičev Deseti brat prvo večje pripovedno delo med Slovenci, ampak da ima slovensko pripovedništvo že nekoliko starejšo tradicijo.

MAŠA ZADUŠNICA ZA DR. MAČKA

V frančiškanski cerkvi v mestu José Ingenieros na področju Vel. Buenos Airesa je imel dne 18. maja ob 18 g. Vlaho Margaretić mašo zadušnico za rajnega predsednika HSS dr. Vladka Mačka in za ostale hrvatske narodne predstavnike, ki so umrli v zadnjih letih v emigraciji. Po maši je bila v frančiškanskem samostanu kratka komemoracija.

---

skih bratov) izkazala kot utopična izrodna vizija Marxovega nemškega napuha, kako boste obujali mročo narodno zavest slovenskih manjšincev, da jih boste spet pridobili na številu — pa čeprav zase — potlej, ko ste načrtno sejali mednje narodno smrt?

Ko ko ste si priborile ve, žene, v domovini enakovrednost z možmi, čeprav le po partijski liniji, ko ste uspele uveljaviti se na slehernemu področju in vas je najti po vseh vidnih položajih, tudi po najvišjih vladnih, kaj ste storile ve, žene, za te naše preganjane sinove? Kaj so dremali tedaj, ko je prišel čas, vaši materinski nagoni in nagibi?

Pa prihajajo včasih iz domovine mladi v svet, na primer diplomati, politiki, kulturniki in drugačni odposlanci. In se branijo, češ: Mladi smo, ničesar ne vemo o teh stvareh in jih ne poznamo; saj 'takrat' smo komajda šele dobro stopili v življenje...! Saj v tem zadnjem imajo ti mladi ljudje naše bodočnosti prav — a nihče se ne rodi veden, za vse preteklo je treba vprašati in zvedeti, vsega se je treba šele naučiti — celo komunistične abecede in tudi zgodovine svojega naroda tu — in onstran domačih meja!

Taka nezainteresiranost s strani matičnega središča za svoje manjšine je verjetno med drugim dala zagona generalnemu vikarju krškega ordinariata, dr. Jožefu Kadrasu. Le-ta je v svojem germansko nacionalstičnem šovinizmu 19. 9. 1959 v zaprepaščenje tudi vseh poštenih katoličanov izdal neverjeten dekret, ki naj bi pospešil ponemčenje slovenskih otrok s tem, da večini praktično onemogoče ali vsaj zelo otežkoča pouk v slovenščini. Mož je čisto pravilno sklepal, da je — ob še vedno nerešenem šolskem vprašanju — za nove slovenske rodove na Koroškem verski pouk v materinščini izhodiščna točka za ohranjanje narodne zavesti. Tako se je v okrepljeni meri zgrnila na koroški živelj protinarodnostna ujma, po našem vernem in ponižanem Korošču pa je usekal bič, od koder bi mu morali oznanjati ljubezen. „Pustite otročiče, naj prihajajo k meni..." — a topot so jim postregli, kjer je bilo najmanj pričakovati, s krivico in nasiljem, namesto s kraljestvom miru in ljubezni...

Resnično: kako zelo potreben je bil koncil za regeneracijo krščanskih čutenj med današnjimi verniki! In pravtako med služabniki božjimi! Kot zaprepašča rojak komunist, ko proda zaradi svojega političnega prepričanja lastne brate po rodu vekovnemu sovražniku in zatiravcu, pravtako zaprepašča, če ne še bolj, namestnik Kristusov, oznanjevalec strpnosti in enakosti, pravičnosti in uvidevanja, miru in ljubezni, ko iznevidi brate svoje izvesoljnega Kraljestva božjega, ker ga zaslepi — ne ljubezen do svojega naroda, temveč težnja po prevzetnosti in nasilju, ki je temu narodu samolastna.

V obeh gornjih primerih gre po večini za intelektualce. Kako naj človek tedaj razume, da zatre prvi urojeno mehkobo v svoji slovanski nravi, ko si zbriše iz spomina gigantski bratov napor ob zdržanju tujčevega pritiska in gneva ter tega brata zapusti in zavrže? In kako si razlagamo drugega, ko pozablja na svoje svečeniško poslanstvo in zavede zveste sinove Očetove s poti do Njega? Da, v mnogolikih oblačilih zalezuje volk svoj ovčji plen...

Tudi avstrijsko-nemške najzadnje prijateljske geste, priznanja in dvorjenja slovenski manjšini so spet le zavedno speljavanje vode na svoj mlin. Zanimiva je najnovejša formula o narodnih manjšinah: le-te da so zelo koristen element kot most za vzpostavljanje prijateljskih odnosov med prizadetima državama, ker jima posredujejo vzajemno razumevanje in prispevajo poleg tega svoj kulturni in ekonomski doprinos večinskemu narodu. Zato gredo manjšini njene pravice in kot državi lojalna, uživa le-tu svojo narodno samostojnost. Spričo tega pa je vsakršna iredentska aspiracija odveč...

Ta teza, vzporejana z vsesplošno težnjo v svetu po združevanju v čim večje enote in komplekse, bi nekako držala na prvi pogled: Prej ali slej bodo kontinenti formirani po izpolnjenem zgledu Severne Amerike. Kdo bo takrat še spraševal kaj o mejah, kod teko ali ne teko! V teh velikih skupnostih bodo posamezni narodi v skupnostnih stičiščih živeli enotno življenje, v podrobnostih pa vsak svoje samolastno. Pred tako perspektivo bi bili potemtakem kronično konzervativni Slovenci topot nekaki prednjaški pionirji!

V našem primeru se že zdaj vse čudovito sklada: Večinska (avstrijska) vlada se bo rešila glavobola zaradi iredentskega sitnarjenja manjšin. Ker ta kamen spodtike ne bo več v napotje, bo vladajoči režim v matični (jugoslovanski) državi zaradi boljših prijateljskih odnosov vsaj pri tem sosedu 'lepše viden', kar je v danih razmerah zanj velikega pomena. Poleg tega ravna zdaj lahko velikodušno s svojo manjšino kot celoto, se s tem oddalji od dosedanje diskriminatorične manjšinske politike, s čemer pridobi na simpatijah tako med opozcijsko manjšinsko skupino kot v sosednjem svetu nasploh in si poleg tega še lahko utrja odnose s socialistično stranko Avstrije. Manjšina sama pa je tudi — kot na videz kaže — s tem na vse plati favorizirana: Predvsem se v borbi za svoj narodni obstoj nekoliko oddahne. Tudi so ji živi stiki z matično državo za narodni obstoj izven nje resnično v podnet. In končno, ohranja lahko svojo narodnost, ne da bi v tem videla pretnjo možne inkorporacije v matično državo in s tem pod sedanji režim, ki ga velika večina odklanja. (Kakorkoli se paradoksno sliši, a je vendarle res: celo mnogi verjetno večina iz protirežimskega tabora (ZSO) si ne žele priključitve k matični Sloveniji — prav zaradi vladajočega režima!)

Kaj nas tedaj moti ob tej splošni harmoniji z novo formulo? Samo to, da gre spet le za zgodbo o volku in jagnjetu. Kot zna avstrijska ponemčevalna ekipa že od leta 1955 naprej vešče zavlačevati izvajanje sedmega člena Državne pogodbe, ki ureja manjšinske pravice, ter dela to z edinim namenom, da medtem čim bolj zdesetka vrste zavednih manjšincev, tako ji gre iz enakih razlogov zdaj na roko to navidezno soskladje: Panevropski ideal je še daleč, medtem pa kaže koristiti čas za utrjevanje in širjenje nemštva med uspavano manjšino. Pri vsem svojem oznanjanem svetovljanstvu in naprednosti, bo ostal Nemec vedno in najprej le — Nemec! Ni še v njem ne trohice altruizma, najmanj kadar gre za germanske koristi. Zato so taki uvidevnostni intermezzi sicer trenutno v korist tudi manjšni, a ker

(Nad. na 6. str.)

Prof. dr. Bogdan T. Halajčuk

Boje se mednarodne kontrole

Prof. dr. B. T. Halajčuk, vodja Filozofske fakultete Ukrajinske katoliške univerze s slovenskim oddelkom v Buenos Airesu, se je udeležil konference Združenih narodov ob 20-letnici Deklaracije o človečanskih pravicah v Teheranu, od koder nam je poslal posebno poročilo pod zgornjim naslovom za Svobodno Slovenijo. Z veseljem ga prevajamo iz ukrajinščine.

Teheran, 4. maja 1968.

Na svetovni konferenci Združenih narodov za obrambo človečanskih pravic, ki zboruje v Teheranu (od 22. aprila do 13. maja), so zastopniki sovjetskih republik zelo aktivni, pa naj bo to delegacije Ruske Sovjetske Federativne Republike, Beloruske ali Ukrajinske.

Za kaj se potegujejo ti sovjetski delegati na konferenci v Teheranu?

Vsebina njihovih govorov, obširnih, da, preobširnih (ker bi se dalo povedati krajše) je ena sama téma: **ne dopustiti, da bi se ustanovila pri Združenih narodih institucija Visokega komisarja za človečanske pravice!**

Zadeva ni nova: Pri Združenih narodih so zahodne države že zdavnaj hotele ustanoviti to mesto, pa so se vedno srečavale s sovjetskim nasprotovanjem. Zakaj? Pustimo ob strani odgovore, ki sem jih dobil na to vprašanje v zasebnih razgovorih na hodnikih perzijskega parlamenta (Medzlisu), kjer se konferenca vrši, ter se omejimo samo na pisane sovjetske vire, s katerimi dokumentirajo svoj odpor.

V rokah imam dokument, ki je bil razširjen med člane konference, z naslovom: Problemi sodobnosti človečanskih pravic in vloga ZN v razvoju sodelovanja na tem polju". Berem ruski tekst, da ne bi kaj napačno razumel vsled prevajanja na druge jezike. Obdelal je to témo kandidat juridičnih znanosti K. F. Hučenko, zastopnik ravnatelja Vsesovjetskega znanstvenega zavoda za sovjetsko zakonodajo. V začetku je zapisano: „Kar se tiče avtorjevega mnenja, mi ne najdemo nobene razlike med njim in sovjetskim uradnim stališčem." Delo ima 63 strojepisnih strani. Vprašanje mednarodne kontrole se obravnava na straneh 55—58 in na strani 62.

Že zdavnaj je bilo načeto vprašanje ustanovitve nove mednarodne organizacije, da se oživijo človečanske pravice: visokega komisarja za pravice človeka, mednarodno sodišče za isto stvar, regionalne komisije itd. Kaj je **„slabega v teh načrtih?"** Avtor podaja proti njim tri očitke, **enega načelnega in dva praktičnega značaja.**

Predvsem: ti načrti se ne skladajo z Deklaracijo ZN ter raznimi mednarodnimi akti na področju obrambe človečanskih pravic; konkretno: **z načelom suverenosti in nevmešavanja v notranje zadeve držav. „S tem, da se predlaga zgraditi vso dejavnost nadnarodnih organov na razsojanje pritožb posameznikov proti državam, je jasno, da se na ta način skušajo Združeni narodi okoristiti s političnim pritiskom, ki ruši suverenost ter nevmešavanje v notranje zadeve držav."**

To ni novost. Znano je, da se sovjetska mednarodna doktrina in praksa sovjetskega ministrstva za zunanje zadeve krčevito držita nevmešavanja in suverenosti v njuni tradicionalni (nočemo zapisati: anahronistični) verziji, ki je vladala na Zahodu do prve svetovne vojne, pa je bila postopoma ukinjena. Jasno je, da se omenjena sodobna zahodna koncepcija ne sklada s sovjetsko zamislijo suverenosti; tudi se je težko pogoditi s Hučenkovo mislijo, da **„ona zmanjšuje vlogo in pomen državnih obveznosti, začrtanih v raznih oblikah v aktih o človečanskih pravicah."** Nikakor ne morem razumeti, zakaj naj bi morale neke pravne obveznosti slabiti, če jih postavimo pod kontrolo. Menim, da je ravno narobe res.

Drugi argument je praktičnega značaja.

Hučenko se boji zavlačevanj: „razsojanje", pravi, „raznih pritožb in zadev"... (Hučenko daje te besede v narekovaj) bi imelo dolg in formalnopravni karakter. Avtor navaja kot negativni primer izkušnjo Evropske konvencije o človečanskih pravicah. Vemo, da je ta téma bila vsebina posebne razprave v februarskem zvezku revije „Sovjetska država in pravo". Trdimo pa, da se Sovjetija sistematično izmika formalno-pravnim obveznostim na terenu ZN, izkoriščujoč rada to organizacijo kot tribuno za demagoško mobilizacijo rodov v Aziji in Afriki.

„Ustanovitev takih organov," pravi Hučenko, **„kakor je Visoki komisar za človečanske pravice in podobno,** ki se s svojo avtoriteto, vplivom in polnomočjem ne morejo primerjati z glavnimi organi ZN (to je z Varnostnim svetom in Glavno skupščino), le slabé efektivnost dejavnosti ZN v boju z apartheidom." — Mnenja sem, da so ti glavni organi imeli precejšnjo „avtoriteto, vpliv in polnomočje", dokler jim ZSSR teh ni izpodkopala: zdiskreditirala je Varnostni svet s kroničnim vetom, leta 1950 ni priznala Glavni skupščini kompetence nad Varnostnim svetom, paraliziranim zaradi sovjetskega „niet", ko je skušala (ZSSR) postaviti znano trojko namesto resnično učinkovitega organa ZN, Glavnega tajništva. In trdim, da obstoj ZN zahteva ustvaritev čimprej tem bolje specifičnih organov za poedine konkretne zadeve.

Tretji Hučenkov argument je tudi praktičnega značaja:

„Treba se je sprijazniti s trditvijo, da s pomočjo teh novih organov in procedur ni mogoče okrepiti efektinosti na področju obrambe človečanskih pravic. Narobe: rezultat bo nasproten: efektvnost bo speljana na nič, kajti rušenje načel Deklaracije ZN podira realne osnove sodelovanja držav." — Popolnoma se strinjamo z avtorjem: kadar koli bi Visoki komisar za človečanske pravice nastopil svojo nalogo, ali kadar koli bi se pritožila kakšna država pri njem, recimo, zaradi dejanj, opisanih v knjigi Černobola, bi takšna „netaktnost" podrla realne osnove sodelovanja med to državo in Sovjetijo...

— — —

Štiridelno Hučenkovo delo se konča s točko 117:

„Efektivna dejavnost ZN na poprišču človečanskih pravic... zavisi od toga, v koliko same države spoštujejo ta načela in so pripravljene izpolnjevati obveznosti odnosno obrambo človečanskih pravic."

Konkretno: V koliko je Sovjetija pripravljena spoštovati in izpolnjevati te obveznosti?

Udeležencu teheranske konference, ki si po branju Hučenkovega spisa postavi to vprašanje, ni treba dolgo čakati na odgovor, kajti dobi ga v 7 spomenicah, ki so jih razna ukrajinska središča, ki delujejo v svobodnem svetu, obdelala in poslala na konferenco. Tam so obširno opisani in komentirani dogodki, ki so se v zadnjih mesecih dogodili v Ukrajini. In ni si nam treba beliti glave nad vprašanji, ali to ali ono dejanje, navedeno v dokumentih, ruši to ali ono pravico človeka, kajti odgovor je mogoče dobiti v treh ukrajinskih spomenicah: Ameriškega ukrajinskega kongresnega odbora in Svetovnega kongresa svobodnih Ukrajincev, ki primerjajo ta dejstva s členi Univerzalne deklaracije človeških pravii iz leta 1948 ter v spomenici Glavnega ukrajinskega osvobodilnega sveta, ki jih primerja z normami peterih dogovorov in deklaracij, podpisanih v okviru ZN v teku zadnjih let. In kaže dodati, da je eden teh odgovorov za boj proti diskriminaciji na prosvetnem področju bil podpisan 14. decembra 1960 ter je stopil v življenje 22. maja 1966, ko je dobil potrebno število ratifikacij, in da sta ga podpisali tudi ZSSR in Ukrajinska sovjetska republika.

In potrebno je pojasniti, da ta odgovor razumeva pod „diskriminacijo" (odstavek 1, člen 1) „vsako razlikovanje, izključevanje, omejevanje ali favoriziranje", temelječe ne le na rasi, barvi polti ali spolu, temveč tudi **„na jeziku, veri in narodni ppripadnosti..."** Se pravi, da ni samo Južni Afriki prtiti krivde diskriminacije...

Na osnovi omenjenih dokumentov — in pisem Jankowskega, Pawlušenka, Karamanskega, Črnobola, W. Moroza ter pritožb mater predšolskih otrok — ni težko dokazati (kakor je to storil z memorandumom Glavni ukrajinski osvobodilni svet):

1) da sta ukrajinski jezik in kultula izključena za ukrajinsko manjšino v Ruski sovjetski federalni republiki;

2) da sta v sami Ukrajini težko ogrožena zaradi javnega nasilnega favoriziranja velikoruskega jezika in kulture;

3) ter da je vzgoja ukrajinskega naroda celo v Ukrajinski sovjetski federalni republiki „omejena na nižje sloje", nasprotno odstavku 1, členu 1 v omenjeni Konvenciji.

Na ta način in na osnovi gradiva, ki je dospelo iz Ukrajine in kot je bilo predloženo teheranski konferenci iz ukrajinskih vrst, ni težko dokazati neutemeljenosti sovjetske teze. Človečanske pravice so brezpravno teptane v Južni Afriki, v Rodeziji, v portugalskih kolonijah, v SOVJETIJI... dokler bodo njih izvajanja izročena v roke posameznim državam in ne bodo pod vrhovna mednarodno kontrolo, kakor jo zahtevajo na konferenci predstavniki demokratskih držav in Vatikana.

Ni čudno, da se Sovjetska zveza tako obupno bori proti taki kontroli, proti ustanovitvi mesta Visokega komisarja za obrambo človečanskih pravic.

P. S. Kakor povzemam iz uradnih objav udeležencev, se v jugoslovanski delegaciji nahaja tudi Slovenec dr. Žiga Vodušek.

BRALI SMO

Dan naših mater — ali naj nam ostane?

Poseben dan v letu — v slavo in čast materam našim — so uvedli nekoč, ko so bili časi drugačni. Beseda o materinstvu je bila sveta, vsa z lepoto ožarjena, v zlatem okvirju kot na oltar postavljena. Tako je pisal o njej Ivan Cankar, ki se je ob misli na mater do dna raznežil in je ob njej mislil samo na brezmejno ljubezen. Cankar ni poznal mater, ki ob misli na otroka ne ljubijo, ampak — računajo.

Tudi ni poznal takih mater France Prešeren, ki je celo nezakonski materi položil v usta besede:

Kaj pa je tebe treba bilo,
dete ljubó, dete lepó!
Al te je treba bilo al ne,
vendar prisrčno ljubim te.

On, ki ptice pod nebom živi,
naj ti dá srečne, vesele dni.
Al te je treba bilo al ne,
vedno bom srčno ljubila te.

Mati v Prešernovi pesmi, eni najlepših njegovih, četudi samo nezakonska, ni bila računarka. Le táko si je Prešeren misliti mogel. Toliko manj si je mogel misliti računarke v zakonskih materah. V tem se lepo ujemata Prešeren in Cankar.

Tako so bili časi, ko so zamislili in ustanovili materinski dan. Beseda mati je bila v vsem tedanjem ozračju sveta, vse obsegajoča, edinstvena. Takó svetel in čist naj bi bil dan naših mater leto za letom.

Danes se zdi, da je domala vsak prihod otroka na svet plod skrbnega računa, komaj še plod ljubezni. Ni več prvenstveno zadeva srca, po računih v hladni glavi je dete sprejeto ali odklonjeno. Premnogim materam bi mogli reči le še: porodnice!

Ali ne bi kazalo spremeniti ime tega dneva? Ali naj mu rečemo: Dan porodnic?

Spričo današnjega duhovnega — ali neduhovnega — sveta bi skoraj prikimal. Vsekakor je res, da ima načrtno urejevanje rojstev svoj pomen, svoje pravične razloge. Žal, večina, tako se zdi, ne sega po pravičnih razlogih, ne sprašuje po njih. Najvišji razlog, zelo splošno sprejet: v napotje bi nam bilo dete, ne zmoremo, prostost je več vredna...

In: preobljuden je svet, ljudi je vse preveč, beremo in slišimo neprestano. Komaj prisluhnemo, ko povzdigne glas kak državnik: število rojstev nevarno pada... Kje je v teh rečeh prava sreda, zlata skleda? Golo računarstvo je ne najde, ker mu je vodilo sebičnost, ljubezen le v toliko, kolikor je dopustijo računi.

Praznujemo materinski dan sredi bučnega razpravljanja v javnosti o načinih preprečevanja spočetij, o veliki potrebi, da se uzakonijo splavi, o pravicah brezciljnega izživljanja v spolnosti, ki naj bo vsem dostopno. Ali moremo v tem današnjem ozračju slaviti materinski dan z enako mislijo kot sta jo imela Prešeren in Cankar? Ali bi ne bil bolj na mestu: Dan porodnic?

Pa moramo vendar odločno povedati: NE! Dan naših mater moramo ohraniti po njegovem imenu in po njegovi svetlobi. Ne samo zaradi mater, nič manj zaradi otrok — majhnih in velikih. Sredi vojnih grozot najbolj iskreno zahrepenimo po miru. Sredi spolne razbrzdanosti najbolj začutimo, kako lepo je pravo materinstvo, čisto in svetlo, kot sta o njem pisala Prešeren in Cankar. Še imamo matere, hvala Bogu, ki čutijo in verujejo z njima. Želimo si jih več. Dan naših mater naj pripomore k temu!

(Misli, Avstralija, maj 1968)

SLOVENCI PO SVETU

AVSTRALIJA

Branspergerjev Tonček v Melbournu je bil tisoči otrok slovenskih staršev, ki ga je zapisal v krstno knjigo g. p. Bazilij na veliko soboto. Ob tem dogodku je g. pater zapisal v majsko številko Misli: „To se pravi tisoč mladih Avstralcev s slovenskimi starši. Ali bodo poleg angleškega jezika še govorili jezik mamice in očka? Ali bodo sploh vedeli, odkod so prišli starši? Ali jih bodo starši dali v katoliško šolo? ...Sto vprašanj se mi poraja ob tej številki. Me res zanima, kaj bi na ta vprašanja odgovarjali mladi starši. Vem le to, da v mnogih naših družinah otroci ne znajo moliti ne angleško ne slovensko. Vem tudi, da je odstotek otrok, ki obiskujejo našo Slomškovo šolo dvakrat na mesec, tako skromen, da se ga sramujem objaviti v tisku."

Ob Matici mrtvih, v kateri g. p. Bazilij objavlja imena umrlih rojakov, pa je zapisal tele žalostne ugotovitve, ki ne veljajo samo za Avstralijo: „Poleg Matice mrtvih bi morali v „Mislih" začeti objavljati **Matico živih mrličev,** vseh tistih, za katere sprašujejo **matere in svojci iz domovine,** ker se več ne oglašajo. Dolgo kolono imen že imamo, katero izmed njih se od časa do časa pojavi v našem listu, ko ponovno in ponovno sprašujejo zanj. Za nekatere vem, kje žive, pa mi je težko sporočiti materi domov, da jo je **sin tako grdo zatajil.** Sin je gospod z lastnim avtomobilom in lastnim domom in dobro službo — pozabljena mati pa živi od dinarčkov, ki si jih v Ljubljani revica težko zasluži s prodajanjem časopisov. Žalosten, a ne osamljen primer.

Zgodba o volku in jagnjetu

(Nad. s 5. str.)

ji v svojem končnem hotenju merijo spet le v škodo in v nov poraz, zahtevajo s strani manjšinskih voditeljev sila pažnje in subtilnega čuta za dojemanje, da se jim ob takih prijateljskih zvokih ne zaziblje čreda v sen.

Kako pa je potekalo skozi koroško zgodovino valovanje borb v napadih in obrambah, nam — kot smo že v početku ugotovili — pregledano beleži dr. Podstenar v Zborniku. Svojo razpravo je posvetil "ob 1100-letnici prihoda svetih apostolov Cirila in Metoda k slovanskim narodom... velikemu prijatelju Slovencev in Slovanov, papežu Janezu Dobremu, branilcu miru na osnovi resnice, pravice, ljubezni in svobode, v zahvalo za okrožnico Pacem in terris". Sestavil jo je v devet delov, katerim je v celoti dal 69 podnaslovov in v sklopu le-teh skupaj 334 točk!

Ko početkoma v parih potezah zariše Slovence na koroško zemljo, jih brž nato po bližnjicah pripelje skozi cesarsko Avstrijo in naprej do najnovejše dobe: v čas dr. Kadrasovega dekreta. Iz te izhodiščne točke, ki jo v nadaljevanju dodobra osvetli z vseh plati, niza podatek na podatek, vsak posebej dokumentiran. Pripoveduje npr. o šolstvu, o poučevanju verouka, o težavah s tem v zvezi tako od civilnih kot cerkvenih oblasti, o nelojalnosti nemške duhovščine do naše in do — papeža. Kadar je potrebno za razumevanje ali v podkrepitev, seže nazaj v preteklost, navaja podatke o goljufivih ljudskih štetjih, se kratko ustavi ob nacistični dobi, zateče k papeškim okrožnicam, osvetli problem 'Vindišarjev', navaja dolgo vrsto slovenskih velikih mož, ki so obogatili avstrijsko kulturo iz vseh panog; razmotriva s kulturnih, političnih, gospodarskih, verskih, etničnih, topografskih itd., vidikov obstoj manjšin in upravičenost njih obstanka. Razvozljati skuša zapleten problem dvojezičnih šol in poda kratko analizo vzrokov za dani značaj Koroščev. Vsemu pa je seveda okvir nestrpno stališče krškega ordinariata.

V drugi knjigi (1967) najprej izčrpno obdela rešitev problema v luči papeških okrožnic Pija XII, Janeza Dobrega in Pavla VI, nato pa preide na aplikacijo teh naukov na civilno oblast. Razloži člen 7 Državne pogodbe med Avstrijo in zmagovitimi zavezniki z dne 15. 5. 1955 in pojasni nato z različnih premis, med mnogim drugim zapleteno jezikovno in številčno stanje manjšine; kritično vzporeja Južno Koroško z Južno Tirolsko in vnaša v vse, česar se loti, mnoge podrobnosti.

V knjigi 1968 sledita zaključni poglavji: Rešitev problema in voditelji manjšine ter Koroški Slovenci in civilna oblast. To je pač branja in študija vredno pisanje. Obsega dobo od 1945 do vključno 1966. Gre za dobo skrajne dejavnosti voditeljev koroških Slovencev v borbi za pravice, predvsem za uresničenje čl. 7 Državne pogodbe.

To je doba, ko so si rojaki okrog Narodnega sveta koroških Slovencev pletli nevidne in tihe lovorike v neenaki borbi z večinskim in z matičnim središčem ter z nemško Cerkvijo. Doba, ko so se proti orjaškemu političnemu, propagandističnemu, finančnemu in številčnemu potencialu nasprotnikov lahko postavili v bran le — s svojo materialno revščino pa s svojim neizčrpnim in — kot se je izkazalo — nepremagljivim bogastvom resnične ljubezni do svojega naroda!

Naj se zato na tem mestu z vsem spoštovanjem in vdano ljubeznijo zahvalimo slehernemu, ki se je žrtvoval in nesebično trpel le zato, da bi 'zadnja ura' z Gospe Svete ne odbila Koroščev — Slovencev! In naj nam bo dovoljeno, strniti vse znane in neznane orače z narodne njive koroške v ime dr. Joška Tischlerja za može; koroška žena pa v svoji borbi za nepretrgano nasledstvo slovenskih sinov na očetni zemlji ne more najti plemenitejšga imena, kot je — Milka Hartmanova!

In ko iščem po spominu ime za slovenskega koroškega duhovnika, si ne upam odločiti: vsi dejavni so velikani, vsi v službi Njegovi, ki so v pravični službi Narodovi!

Dobo 1945—1955 nam dr. Podstenar prikaže kot črne čase vsestranskega zatiranja, smešenja in samotnega, a žilavega odpora. Podpisu Državne pogodbe sledi doba borb za uveljavljanje perečega sedmega člena ob trdovratnem odporu vlade, a se končno spričo mednarodnih obveznosti in razvoja začenja po malem svitati zatiranim manjšinam. V tej zvezi beremo o sestankih med predstavniki avstrijske vlade in manjšine iz obeh taborov, srečamo ustanovitev slovenske gimnazije, dijaški dom Korotan na Dunaju; po 1965 pa že prihajajo najvišji avstrijski državniki k slovenskim Koroščem na uradne obiske, jih nagovarjajo v njih jeziku, gredo nato na državniške obiske v Beograd, Jugoslovani jih vračajo na Dunaju; slovenski koroški prvaki so vabljeni v Ljubljano, Celovec nudi svoje odre in koncertne dvorane kulturnikom iz Slovenije, univerzitetni študentje obeh narodnosti dajejo drug o drugem zelo simpatične izjave — a kljub temu, da daje čl. 7 drž. pogodbe jugoslovanskima manjšinama celo privilegiran položaj napram drugim manjšinam v Avstriji in kljub temu, da postaja slovenska gimnazija v Celovcu nedvomni uspeh — se sedmi člen še vedno v celoti ne izvaja in dve tretjini slovensk otrok je še vedno brez pouka v materinščini; glede dvojezičnih napisov na javnih poslopjih so na slabšem kot pred prvo svetovno vojno in veliko na slabšem glede osnovnega šolstva kot pred letom 1955.

Zgodba o volku in jagnjetu ima tedaj res mnogo poglavj!

Gotovo bi bila primerna kritična študija te dr. Podstenarjeve razprave, ki pa bi zahtevala mnogo več časa, kot ga imamo na razpolago za to poročilo. Morda se kdo loti kdaj tega in jo dopolni z morebitnimi pomanjkljivostmi. Kazalo bi jo tudi ponatisniti v posebni knjižici kot priročni vir ter ji v tem primeru dodati predmetno kazalo z iztočnicami po abecednem redu, ki bi olajšalo iskanje posameznih podatkov. Zanimivo bi bilo tudi, če bi enako pošteno, kot je to opravil dr. Podstenar, izdali podobno dokumentacijo pri Zvezi slovenskih organizacij, zajeto iz njihovega delovnega območja.

Dr. Podstenarju in njegovi verjetni ekipi "podstenarjev" gre vsekakor vse priznanje! Krepko so zastavili, ko so vstopili v strmo steno narodnega rešenja in trdno so zabili varne kline na previsnih oprekah ter zavarovali spodrične žlebove. Hvala!

dp

Novice iz Slovenije

Knjiga za boj proti kat. Cerkvi

V založbi „Komunist" je v zbirki Politična knjižnica izšla knjiga „Ateisti in religija danes". Napisal jo je Marko Kerševan profesor na partjski visoki šoli za politične vede v Ljubljani.

Priročnik za nastopanje proti kat. Cerkvi in veri sploh je ljubljansko Delo z dne 16. aprila javnosti priporočilo takole: „Avtorjeva razprava in razčlenjenje pojmovanj v zvezi z religijo in cerkvijo v naši družbi bo nedvomno pomembna osnova tar hkrati pomoč vsem družbeno aktivnim delavcem, predvsem članom Zveze komunistov, mladini in vsem ki se zanimajo za to vprašanje. Bralec bo v tej knjigi našal odgovore na mnoge dileme in nepojasnjena vprašanja, ki so danes vedno bolj osnovna tema naših razgovorov o religiji in cerkvi."

Jubilej Postojnske jame

Letos mineva 150 let, odkar je Postojničar Luka Čeč 14. aprila 1818. leta napravil čudovito pot v Postojnsko jamo ter s tem odprl vrata kraškemu turizmu. Dne 18. maja t. l. so mu odkrili spomenik. Izšel bo pa letos tudi spominski zbornik, ki bo prikazal 150 letni razvoj Postojnske jame. V splošnem je jamski turizem v Sloveniji še zelo malo razvit. V Sloveniji je n. pr. 3000 podzemskih jam, od katerih so pa urejene za turizem in razsvetljene le 3: Postojnska in Taborska jama ter Škocijanske jame. Lepe so pa tudi ostale jame in zelo zanimive. N. pr. Križna jama, v kateri je 22 podzemskih jezer.

V Novem mestu so imeli 17. aprila večer rimske lirike. Pripravilo ga je Društvo književnih prevajalcev Slovenije. Na sporedu so bile recitacije pesmi Katula, Tibula, Sulpicija, Properca, Ovida in Horaca. Sodelovali so Božidar Borko, dr. Franjo Smersu, dr Kajetan Gantar, recitatorja Helena Šobar-Zajc in Radko Polič ter kitaristka Lucija Žobkar.

Arduino Zamaro je novi član ljubljanske Opere. Je tenorist, ki ima za sabo vrsto uspelih opernih nastopov v Italiji in Severni Ameriki. V Ljubljani je prvič nastopil v vlogi Verdijeve opera Aida.

V Napotnikovi galeriji v Šoštanju so imeli v počastitev 75 letnice Planinske zveze Slovenije, t. j. prejšnjega Slovenskega planinskega društva razstavo „Gore v podobi". Razstavljenih je bilo več kot 50 slik v najrazličnejših tehnikah naslednjih slovenskih slikarjev Valentina Hodnika, Frana Zupana, Ljuba Ravnikarja, Ivana Kosa, Toša Primožiča, Aladina Lanca in Franca Boštjana.

Društvo slovenskih skladateljev v Ljubljani je kot drugi zvezek svojega izdanja Slovensko izročilo objavilo Gerbičeve moške, ženske in mešane zbore v uredništvu Lojzeta Lebiča ter s spremno besedo Boruta Loparnika.

„Slovenačka književna situacija u 1967" je v prevodu Marije Mitrovič v reviji Književnost (februarski zvezek) izšel sestavek Tarasa Kermavnerja. Je to strukturalni prerez vsega slovenskega povojnega literarnega ustvarjanja. Avtor smatra za največje presenečenje leta 1967 dve knjigi Pavla Zidarja: Oče naš in Sveti Pavel, za najhujše lanskoletno razočaranje pa Smoletovo dramo „Cvetje zla".

V Sloveniji so imeli v aprilu pravo poletno vreme. Vročina je dosegla 23 stopinj, tako, da je v Kresncah 7 fantov že ta mesec preplavalo Savo, kar so druga leta mogli storiti šele v maju.

V Ljubljani je posebna komisija izvršnega sveta dne 15. aprila sprejela zasnovo dolgoročnega razvoja Slovenije. Predlog delovne zasnove za izdelavo koncepta dolgoročnega ekonomsko-političnega razvoja SR Slovenije so pripravili sodelavci instituta za ekonomska raziskovanja na osnovi dveh predhodno izdelanih študij univ. prof. A. Orthaberja in dipl. ekonomista E. Kržišnika ter njunih sodelavcev.

V Sloveniji bo posebna komisija od 15. maja do 15. septembra ocenjevala ureditev in čistočo slovenskih krajev in gostinskih lokalov, izbiro blaga v trgovinah ter gostilnah. Tisti turistični kraj v Sloveniji, ki bo po oceni navedene komisije najbolje urejen in katerega prebivalci bodo pokazali največ prizadevanja, bo dobil ob koncu leta posebno priznanje. Komisijo je imenovala Turistična zveza Slovenije v zvezi s hortikulturnimi društvi.

Na okrožnem gospodarskem sodišču v Ljubljani so 15. aprila dosegli prisilno poravnanje za edino slovensko letalsko prevozniško podjetje Adria aviopromet - AA. Med podjetjem Adria aviopromet, ki je bilo v stečaju, in njegovimi upniki je bil dosežen sporazum, po katerem so se upniki odrekli 30% svojih terjatev, Adria aviopromet jim bo pa v dveh letih povrnil 70% dolga. Prisilna poravnava je dala podjetju možnost za notranjo gospodarsko ureditev.

V Sloveniji in po ostalih republikah je 15. apr. stopila v veljavo nova poštna tarifa. V notranjem prometu je poštnina zvišana za navadna pisma do 20 gramov na 50 par, od 20 do 50 gr. pa na 80 par. V mednarodnem poštnem prometu je nova poštnina za pisma do 20 gr. dinarjev 1.25 za vse države razen za Češko-Slovaško, Madžarsko, Vzhodno Nemčijo in Sovjetsko zvezo, za katere je tarifa samo 50 par, za vsakih nadaljnjih 20 gr. je pa treba za vse države doplačati 70 par.

V Ljubljani se pred komunističnim režimom ljudje niso nikdar pritoževali, da ne bi bili imeli zadosti kislega zelja. Pod komunistično upravo se je pa zgodilo tudi to, da je v Ljubljani domačega kislega zelja premalo in da je zato tudi zelo drago. Zgodilo se je celo to, da so morali v Slovenijo in zlasti v Ljubljano uvažati kislo zelje iz Madžarske. V Ljubljani stane 1 kg. kislega zelja 3 do 4 dinarjev, v Mariboru pa samo 2 dinarja in pol.

Pri Slovenski matici v Ljubljani je izšla znanstvena publikacija Ivana Mohoriča Zgodovina železnic na Slovenskem.

Mariborska občina je navezala prijateljske zveze z mesti Greenwich v Angliji, Reinikendorf v Zah. Nemčiji, Szonbathaly na Madžarskem in z Gradcem v Avstriji.

V Ljubljani je bil ustanovni občni zbor Društva zasebnih obrtnikov, ki bo zastopalo blizu 5000 zasebnih obrtnikov na ljubljanskem območju. V pravilih društva je določilo, da je namen društva med drugim aktivno delovanje za strokovni in gospodarski napredek zasebnega obrtništva in za njegovo vključitev v gospodarsko življenje Slovenije.

Pri izdelovanju načrtov za ureditev Beograda od mestnega dela Slavije do Kalemegdana v letu 2000 so sodelovali tudi slovenski arhitekti. Žirija vsejugoslovanskega natečaja je prvo nagrado razdelila med avtorje iz Beograda in Ljubljane. To so arhitekti: Iz Beograda Stojan Maksimović in Boško Novaković, iz Ljubljane pa Fedja Košir in Mirko Kajzelj. Tretjo in četrto nagrado si prav tako dele Srbi in Slovenci in sicer iz Beograda Aleksander Džokić, Vladimir Petrović in Peter Lukić, ter iz Ljubljane Marjan Bežan, Braco Mušič in Nives Starc.

V mirenski tovarni čevljev je bil 26. marca požar, ki je v skladiščih, modelirnici in izrezovalnici povzročil škodo več kakor pet milijonov dinarjev.

Gorenjski muzej v Kranju je v sodelovanju s kamniškim in škofjeloškim muzejem ter Zavodom za spomeniško varnost v Ljubljani pripravil razstavo o gorenjskih gradovih.

Kidričeve nagrade za leto 1968 sta dobila prof. dr. Jože Pokorn in dr. ing. Anton Železnikar; nagrade sklada B. Kidriča pa: prof. dr. ing. Davorin Dolar, prof. dr. ing. Drago Leskovšek, prof. dr. Savo Lapanje, dr. ing. Miha Furlan, dr. Drago Leber, docent dr. Milin Dimitrijevič, docent dr. Matija Gogala, dr. Drago Meze, dr. Angelos Baš in prof. Alfonz Gspan. Nagrade za izume so dobili: ing. Avgust Belič, ing. Janez Eržen, Ivan Car, Karol Ferlež in Viktor Zupančič.

Umrli so. V Ljubljani: Matija Rob, Jože Mikolič, Franc Piškur, biv. trg., Jože Šarc, Anton Popit, Ivan Krivic, Katarina Konte, vdova po post. inšpektorju, Julija Franko, Davorin Golob, fin. uradnik v. p., Dragan Sokolič, geometer, Ivan Novak, upok., Marija Mohorčič, Alojzij Vesel, v. rač. inšpektor v p., Bruno Nussdorfer, v. žel. uradnik v p., Fanči Gnidovec roj. Vidmar, Anton Gorjup, Jožica Gašperšič, v. lekarniška tehničarka, Rafaela Pajek roj. Koleša, Ivan Brazdil, Frančiška Bizjan roj. Oven, Karol Bedina, upok., Ivan Jurak, ključavničar in Egon Tancing, v. žel. svetnik v p. v Št. Vidu pri Stični, Marija Brezovšek roj. Trunkelj v Št. Vidu nad Ljubljano, Marija Erjavec roj. Smoj v Ježi, Vitko Jurko, šolski upravitelj v p. v Dolu, Ivan Pervanja v Idriji, Julijana Jeselnik roj. Mohar v Stari cerkvi pri Kočevju, Aleksander Eržen, šofer v Vavti vasi, Jože Resnik v Šmartnem pri Litiji, Jože Jeraj v Kranju, Ivana Pustavrh roj. Pintar v Trnju, Nada Novak roj. Leskovar v Mariboru, Ludvik Šinkovec v Idriji, Ivan Komac v Kočevju, Božidar Zabavnik v Bizoviku, Milko Golob, preds. okrožnega sodišča v p. v Mariboru, Katarina Jemc v črnučah, Marija Štefančič roj. Sojer v Notranjih goricah, Anton Potokar v Šmarju—Sap, dr. Ludvik Lobe, sodnik v p. v Celju, Ana Bolta roj. Ceglar v Sneberju, Ivan Pegan, pos. v Senožečah, Fran Ježek v Tacnu, Franjo Grandovec, upok. v Domžalah in Mihael Stružnik na Vrhniki, Jože Dolenc, pravni ref. v p. v Tržiču, Ivan Kočar, vratar na Studencu, Hilda Obreza roj. Korošec v Tržiču in Anton Šmerl, pos. v Logatcu.

SLOVENCI V ARGENTINI

CARAPACHAY

Osmo obletnico doma naše slovenske skupnosti smo praznovali v nedeljo, 19. maja, kot celodnevno prireditev. Slovesnost se je pričela ob 10.45, ko so se zbrali ob drogu šolski otroci, skavti, mladina, odbor in številni rojaki.

Med zvoki argentinske in slovenske narodne himne so skavti dvignili obe zastavi, s čemer se je začela proslava. Nato so se vsi podali v dvorano, kjer je g. Matija Borštnar, duh. vodja carapachayske skupnosti daroval sveto daritev. Med mašo je v govoru poudaril, naj ta stavba res služi namenom slovenskega doma in ne kakemu klubu.

Po maši, med katero je ljudstvo lepo prepevalo, je bila podana lepa, kratka, pa prisrčna akademija. Posamezne točke programa je napovedoval g. A. Pirc.

Najprej so nastopili carapachayski in sanmartinski harmonikarji, nato pa so domača dekleta zapela nekaj slovenskih narodnih pesmi. Obe točki je vodil g. Jenko Viktor.

Spregovoril je g. Edo Škulj, ki je nanizal namene in pomene slovenskih domov. SFZ in SDO sta se predstavili v recitaciji Gregorčičeve Jeftejeve prisege". Kot zaključno sceno so pa Slovenski skavti podali staro slovensko zgodovino, ki jo je pod geslom „Sonce se vrača" napisal g. M. Trtnik.

Za tem je vsa dvorana navdušeno zapela slovenske pesmi: Lipa zelenela je, Kje so tiste stezice in Oče, mati. S tem je bil program končan in gostje so se posedli okrog miz, kjer so bili prijazno postreženi z domačo jedjo in pijačo. V popoldanskih urah se je vrvež povečal in so se ljudje zabavali ob zvokih lepe slovenske glasbe. Proti večeru pa je zadonela godba orkestra „Planika", ob kateri se je mladina lepo zavrtela.

EZEIZA

Zdi se mi, da se na splošno vse premalo oglašamo — ne samo mi, ampak tudi ostala manjša slovenska, središča, ki nimajo svojih domov in drugih ugodnosti, ki so si pa kljub temu lepo uredila svoje soseske.

Kljub temu se čutimo žive člane slovenske skupnosti v Argentini, saj na splošno sodelujemo pri vseh večjih prireditvah s svojo navzočnostjo po slovenskih domovih in njihovih prireditvah.

Ker nimamo svojega doma — vseh nas je le okoli 50 duš — si pomagamo na ta način, da že 7 let vsaka dva meseca prirejamo svoje „slovenske večere".

Posebnost teh večerov je v tem, da je vsakokrat v drugi hiši. Njen gospodar je obenem tudi gostitelj vse soseske. Skoraj vedno so ti večeri združeni s kako prireditvijo, nato pa seveda pride do veljave družabni del, za kar zlasti skrbe gg. Štefan, Stane in Luka ter drugi. Lahko rečemo, da so ti naši večeri veseli in prisrčni, kjer lepo zapojemo in se zabavamo. Tudi zaplešemo malo.

Druga posebnost te skupnosti je tudi v tem, da imamo svoja gostovanja takorekoč „klasificirana". To je tako: če goduje moški, pridejo voščit samo moški. Izjema je samo žena godovnjaka. Če pa goduje katera gospa, ji vse druge pripravijo lepo čajanko popoldne, prinesejo rož in tort.

Moškim in ženam se sedaj pridružujejo tudi naša dekleta. Zvedeli smo, da bodo tudi slovenska dekleta na Ezeizi v bodoče svoje godove praznovale tudi s poticami in „coca-colo". Tudi za veselo zabavo bodo poskrbele.

Porok že dolgo nismo imeli. So pa znaki, da se bo tudi na tem področju začelo obračati na bolje, zlasti ko bodo mlade začele „nastopati s svojimi pravicami" pred starši.

Ob tej priložnosti lepo pozdravljamo vse tri v ZDA izseljene družine. LM

MENDOZA

Iz slovenske kronike

Občni zbori naših društev. — Dekliški krožek deluje letos pod sledečim novim odborom: Marija Hirschegger predsednica; Lenčka Grošelj podpredsednica; Anica Trobec tajnica; Božena Nemanič blagajničarka; Martinka Triler športna referentka; Magda Hirschegger voditeljica naraščajnic in Slavka Triller njena pomočnica.

Fantovski odsek je po večtedenski prekinitvi nadaljeval z občnim zborom ter si izvolil naslednji odbor: Jaka Bajda predsednik; Miha Bajda tajnik; Franci Bajda kulturni referent; odborniki: Martin Bajuk, Davorin Hirschegger in Miha Hirschegger.

Društvo Slovencev v Mendozi pa je polagalo obračun svojega letnega delovanja na 19. rednem občnem zboru, dne 5. majnika. V novem odboru so: predsednik g. Luka Grintal; podpredsednik g. Pavle Bajda; tajnik g. Jože Bajda; blagajničarka ga. Matilda Petrena; gospodar g. Janez Štirn; odborniki: g. Stane Grebenc in g. France Jerovšek; namestnika g. Ivo Borovšak in g. Vlado Šmon. Kot stalni član odbora je naš dušni pastir č. g. Jože Horn. — V nadzornem odboru so: gg. Mirko Šmon, Jože Žumer in Miha Grošelj. Predsednik razsodišča pa ostane g. Pavel Božnar. Bb.

Družinska sreča. Dne 24. marca 1968 se je v družini g. Anataloa Fabjančiča in ge. Elide roj. Moi rodila hčerka. Pri krstu so ji dali ime Katarina-Marija. Dne 21. aprila t. l. pa se je g. Francu Jerovšku in njegovi ženi ge. Kristini roj. Zarnik rodil sinček Franc-Marko. Družinama iskreno čestitamo.

Smrt med nami. Smrt je znova posegla v našo sredo. Dne 8. maja 1967 je umrla ga. Ivana Štembergar roj. Vrh. Preselila se je iz Notranjskega v Argentino že po prvi svetovni vojni. Že pred letom smo tu pokopali njenega moža, sedaj pa je smrt tudi njej prestregla zemsko pot. Ob številni udeležbi rojakov in tukajšnjih njenih znancev smo jo dne 9. maja pospremili na njeni zadnji poti, ki jo je vodil naš dušni pastir g. Jože Horn na pokopališče v Las Heras. V Mendozi zapušča hčer Ivo por. Lončarič z družino, kateri izrekamo globoko sožalje. H.

SAN MARTIN

Sestanek msgr. Kunstlja z biv. slovenskimi vojnimi ujetniki je bil v soboto, 4. maja, v prostorih Slovenskega doma v San Martinu. Zbralo se je okoli petdeset bivših vojnih ujetnikov, ki so živeli po raznih angleških taboriščih v Italiji. Z velikim veseljem so pozdravili v svoji sredi svojega bivšega kurata, sedaj generalnega direktorja msgra. Ignacija Kunstlja, ki je prišel na sestanek v družbi msgra. Antona Oreharja in župnika Gregorija Malija. Ob asadu so se spreminjali medvojnih in povojnih časov. V imenu bivših borcev je izrekel dobrodošlico g. Boris Pavšer. Msgr. Kunstelj se je zahvalil za vabilo in za pozdrav ter je poudaril, da je presenečen nad izredno živahnim delovanjem slovenske emigracije v Argentini ter tudi nad složnim in požrtvovalnim delom tukajšnjih rojakov.

Ustanovitev Lige žena-mati. V okrilju Slovenskega doma v San Martinu se je ustanovila Liga žena-mati z nalogo, da poveže žene in matere iz sanmartinskega okrožja, jih seznani z modernimi ženskimi problemi in poskrbi tudi za bolj domačo in bolj prijetno vzdušje v domu. Liga je že imela dva lepo uspela sestanka in tudi v domu že prihajajo do izraza iznajdljive in pridne roke naših žena. Tako je npr. vsako soboto zvečer rojakom na razpolago topla večerja.

Domačo družabno prireditev je imel Slovenski dom v San Martinu v soboto, 25. maja zvečer. Balinarski društvi iz San Martina in Carapachaya sta se pomerili v balinanju zmagali so Carapachayci. Nato so bili številni rojaki postreženi z okusnim asadom. Med tem asadom se je slovenski javnosti prvič predstavil nov slovenski orkester, ki ga sestavljajo trije bratje Plesničarji. Vsi navzoči so bili polni hvale in naravnost navdušeni nad njihovim igranjem.

Na spominsko nedeljo (slovenski Vernih duš dan), 2. junija, bodo po vseh slovenskih središčih nabirke za sv. maše za večni mir in pokoj v zadnji vojni pomrlih in za podporo revežem. — Vincencijeva konferenca

Vsak teden ena

JAZ PA BOM PTIČKE POVPRAŠAL...

Jože Svet

Naši ležijo pokojno
pod to rušo, zelenomodro rušo
sredi korenin.
Drevesa pojejo večerni ave
in ptičkov zbor nagrobnico v pozdrav,
mrtvim v spomin.

Na vasi nič več ne pojo,
vsi legli so in pesem neizpeta
leži na dnu pod rušo,
pod to zelenomodro rušo
sredi korenin.
Drevesa pojejo večerni ave
in ptičkov zbor nagrobnico v pozdrav,
mrtvim v spomin.

Jaz pa bom ptičke povprašal,
kje gre pot v spokojno dvorano,
kamor ste vi, moji bratje,
legli brez mene prerano.

Jaz pa bom ptičke naprosil,
da srca odklenejo vroča,
da pesem uklenjena plane
kot nekdaj skoz grla pojoča.

PO ŠPORTNEM SVETU

Po ekipnem evropskem namiznoteniškem prvenstvu, na katerem je Jugoslavija zasedla tretje mesto za Švedsko in Sovjetsko zvezo, je bilo nato še prvenstvo posameznikov, ki je trajalo od 22. do 25. aprila v Lyonu v Franciji. Proti vsem pričakovanjem je Zagrebčan Dragutin Šurbek osvojil naslov med posamezniki, Slovenec Edvard Vecko in Hrvat Stipančič pa sta prvaka v parih. Šurbek je v polfinalu premagal Šveda Allserja, v finalu pa Madžara Borseija. Vecko in Stipančič sta v finalu premagala švedski par Allser-Johannson. Pri damah je prvo mesto osvojila 15-letna Čehinja Voštova pred Rudnovo (SZ), Lužkova in Karlikova (ČSSR) sta prvakinji v dvojicah, v mešanih parih pa Gomazkov-Rudnova (SZ). Zagrebčanka Reslerjeva se je med posameznicami uvrstila med prvo osmorico najboljših evropskih igralk namiznega tenisa.

V Slavonskem Brodu je bil telovadni dvoboj med Jugoslavijo in Bolgarijo. Za Jugoslavijo so nastopali Slovenci Cerar, Brodnik, Vratič, Šrot in Kuesel, ki so premagali bolgarske telovadce s 557,75:554,70 točkami. Jugoslovani so zmagali pri obveznih in poljubnih vajah na konju, krogih in bradlji, v parterju pa le pri obveznih vajah. Tekmovanje samo je bilo precej napeto, ker so bolgarski sodniki na vse načine skušali nižati ocene slovenskih telovadcev, višati pa ocene svojih.

ANTIGONA, nesmrtna odrska umetnina grškega trageda **Sofokleja**, bo prvič uprizorjena na predvečer praznika Junakov, v soboto, 1. junija, ob 9 zvečer na odru Slovenske hiše. Gledališki odsek SKA, ki je prireditelj predstave, vabi vse rojake, da s svojo udeležbo na tem večeru izpričajo kulturno in domovinsko zavednost — v svobodi, v spomin Junakom, ki so za svobodo vse žrtvovali. Glavni vlogi bosta igrala **Nataša Smrsujeva** in **Maks Borštnik** v zamisli in režiji **Nikolaja Jeločnika.** Pri predstavi sodeluje 35 nastopajočih. Ker je občinstvu namenjen samo parter, vabimo, da si vstopnice po 300 in 250 pesov kupite v predprodaji v Dušnopastirski pisarni (tel. 69-9503). Ponovitve bodo 7. junija ob 21, 8. junija ob 18 (dijaška predstava) in ob 21, v nedeljo, 9. junija ob 18. Začetek točen, odmora ni; po začetku vstopa v dvorano ni več.

OBVESTILA

Sreda, 29. maja 1968:

V Slovenski hiši ob 19 seja učiteljskega šolskega odseka ZS. Na dnevnem redu sta poleg Baragove proslave tudi točki, ki sta odpadli na študijskem dnevu: Razgovor z g. Markom Kremžarjem in referentovo poročilo.

Sobota, 1. junija 1968:

V Slovenski hiši ob 21 predstava Antigone.

V Slovenski hiši sestanek SKAD-a s predavanjem Rude Jurčeca o študentih v predvojni dobi. Točno ob 19.

Nedelja, 2. junija 1968:

V Slovenski hiši ob 16 proslava slovenskih žrtev.

Petek, 7. junija 1968:

Antigona ob 21 v Slovenski hiši.

Sobota, 8. junija 1968:

V Slovenskem domu v San Martinu ob 20 predstava Slehernika v počastitev za slovenske žrtve

Antigona ob 18 in 21 v Slov. hiši.

Nedelja, 9. junija 1968:

V Slomškovem domu spominska proslava za slovenske žrtve ob 18.

V Slovenski hiši po sv. maši zvezni sestanek SDO in SFZ.

Antigona ob 18 v Slovenski hiši.

Sobota, 15. junija 1968:

V Slomškovem domu gledališka predstava Moč uniforme ob 20.

Nedelja, 16. junija 1968:

Procesija sv. Rešnjega Telesa ob 10 v Don Bosco.

V Slomškovem domu ob 18 predstava Moč uniforme.

Četrtek, 20. junija 1968:

V Slomškovem domu predvajanje celovečernega filma.

Nedelja, 23. junija 1968:

V Slovenskem domu v San Martinu ob 16 koline. Igra Planika.

V Slomškovem domu družinska nedelja.

Proslava šolskih otrok ob 16 v Slovenski hiši.

Nedelja, 2. junija, ob 11 dopoldne:

POKLONITEV GENERALU SAN MARTINU

na trgu San Martín v Buenos Airesu

Popoldne ob 4 v Slovenski hiši:

Spominska proslava

s počastitvijo pred spomenikom in sv. mašo v dvorani.

Sobota, 1 .junija, ob 9 zvečer:

počastitvena predstava tragedije

ANTIGONA

v izvedbi Gledališkega odseka Slov. kulturne akcije

ZEDINJENA SLOVENIJA

V spomin na padle junake
bo v Slovenskem domu v San Martinu
v soboto, 8. junija, ob 20
igra - misterij

SLEHERNIK

Igrajo člani in članice dramatskega odseka iz Carapachaya v režiji g. Trtnika

Vstopnice po 150, 100 in 50 $ na razpolago pol ure pred predstavo

Vsi rojaki toplo vabljeni!

ESLOVENIA LIBRE

Editor responsable: Milos Stare
Redactor: José Kroselj
Redacción y Administración:
Ramón Falcón 4158, Buenos Aires
T. E. 69-9503
Argentina

CORREO ARGENTINO Central B

FRANQUEO PAGADO
Concesión Nº 5775

TARIFA REDUCIDA
Concesión Nº 3824

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 955.451

Naročnina Svobodne Slovenije za leto 1968: za Argentino $ 2.500.— Pri pošiljanju po pošti doplačilo 100 pesov. Za ZDA in Kanado: 13 USA dolarjev za pošiljanje z letalsko pošto, in 9 USA dolarjev za pošiljanje z navadno pošto.

Talleres Gráficos Vilko S.R.L., Estados Unidos 425, Bs. Aires. T. E. 33-7213

SLOMŠKOV DOM
V SOBOTO, *15. junija ob 20*
V NEDELJO, *16. junija ob 18*

Jakob Štoka:

MOČ UNIFORME

Gledališka predstava v treh dejanjih

VSI ROJAKI LEPO VABLJENI

S hisopom jih pokropi,
z vejico roženkravta in rožmarina,
z blagoslovljeno vodo
večnega spomina...

Jeremija Kalin: Črna maša

SPOMINSKA PROSLAVA NAŠIM JUNAKOM

V NEDELJO,
9. junija 1968
ob 18. uri
v Slomškovem domu

JAVNI NOTAR

Francisco Raúl Cascante

Escribano Público
Pta. baja, ofic. 2
Cangallo 1642 Buenos Aires
T. E. 35-8827

Zahvala

Iskreno se zahvalujemo vsem, ki so nam ob nenadni izgubi našega dragega moža, očeta, brata, starega očeta, strica, nečaka, bratranca, tasta in svaka, gospoda

Ignacija Lavriča

stali ob strani in nam kakor koli pomagali v bridkih urah.

Posebna zahvala č. g. prelatu Francu Novaku za pogrebno sv. mašo, vodstvo pogreba in tolažilne besede. Častitim gg. dr. Alojziju Starcu, Janku Merniku in Francu Barletu za asistenco pri maši in pogrebu. Č. g. Danetu Vrečarju za opravljeno mašo na pokojnikovem domu in vsem čč. gg. duhovnikom za opravljene molitve in spremstvo na pokopališče.

Iskrena zavala g. Jošku Krošlju, prof. dr. Snečku Baragi in Francu Bergantu za poslovilne besede ob odprtem grobu.

Topla zahvala družinam Mizerit, Uštar, Svetlin, Jerin, Vrečar in vsem moravškim faranom za darovano cvetje.

Nadalje se toplo zahvaljujemo tudi Medsebojni pomoči Slomškovega doma.

Enako smo dolžni zahvalo vsem, ki so nam kakor koli pomagali in vsem, ki so ga v tako velikem številu prihajali kropit in ga spremili na njegovi zadnji poti.

Vsem za vse Bog plačaj!

Žena Angela v imenu vsega sorodstva

Metalurgični tehnik

z veliko prakso v rojstni deželi Franciji in v Argentini, sedaj upokojenec, nudi pomoč za izdelovanje vseh vrst vzmetov (resortes) ter pouka delavstva.

Calle Gelby y Obes 1365, Haedo

SLOVENSKA HRANILNICA

Bmé. Mitre 97 Tel. 658-6574
Ramos Mejía

vabi vse člane in prijatelje na gospodarsko predavanje o temi:

Zlata podlaga
in razvoj svetovne politike.

Predavatelj g. Ruda Jurčec in sicer v soboto, 22. junija ob 20.

Dr. Tone Žužek
ADVOKAT

Lavalle 2327/33, p. 5o. Of. 10

Ena kvadra od podzemske postaje Pasteur

Uraduje ob torkih in četrtkih od 18. do 20. ure

V 67. letu starosti je dne 19. maja 1968 umrl naš član

gospod Ignacij Lavrič

V molitvi za pokoj njegove duše se pridružujemo žalujočim.

Slovenska hranilnica z. z o. z.

PO TO VA NJA

EUROTUR

Av. CORDOBA 351 - T. E. 32-6077 - Bs. As.

TU RI ZEM

je vaša potovalna agencija.
Oddelek za Slovence vodi Armando Blažina

OBIŠČITE EVROPO — poslovno ali kot turisti. SREČAJTE se s svojimi sorodniki in prijatelji. ČAS NI OMEJEN.

V tem letu BREZ vizumov.

VOŽNJA Z LADJO
tja in nazaj 427.50 USA dolarjev

VOŽNJA Z LETALOM CELOVEC 940.50 USA dolarjev
tja in nazaj TRST 904.10 USA dolarjev

Vse na odplačevanje

25% na račun in 12 ali 24 obrokov z 12% obrestmi

LADJE: G. Cesare — Augustus — Anna C — Eugenio C — Enrico C

Avenida Córdoba 351
Buenos Aires **Tel.: 32-6070/6077/6078/6079**

Na Pristavi v Castelarju bodo pristne

DOMAČE KOLINE

9. JUNIJA T. L.

Prijave za na dom na T. E. 629-4077

Dr. FRANC KNAVS
ODVETNIK

Lavalle 1290, p. 12, of. 2, Capital
T. E. 35-2271

Uradne ure od 17—20
Na telefonu tudi dopoldne (10—12)

Luján, Francia 952
T. E. 735 ali 516

V petek in soboto od 9.—13. ure.

Slovenski javnosti sporočamo, da je dne 19. maja 1968 v 67. letu starosti umrl bivši moravški župan, član načelstva SLS — Slovenske krščanske demokracije, gospod

Ignacij Lavrič

Zvestega člana in požrtvovalnega slovenskega javnega delavca bomo ohranili v hvaležnem spominu.

Načelstvo SLS — Slov. kršč. demokracije

PRED PETDESETIMI LETI: 8

POT DO PRVE SLOVENSKE VLADE

Dr. Tine Debeljak

23. marca je cesar Karel napisal dolgo pismo, ki je nato šlo na pot v Ameriko. Toda med tem se je v listih že pisalo o osebnem kontaktu cesarje in predsednika, kar so zavezniki zvedeli iz dešifriranih telegramov kralju Alfonsu... Da bi utišal radovednost, je avstrijski poslanik oddal pismo kralju šele v drugi polovici aprila. Beneš piše o vsebini tega pisma (str. 433), da se cesar strinja z Wilsonovimi točkami, kar pa se tiče slovanskih narodov v državi, jim bo šel na roke, odklanja pa pravico komurkoli proti volji teh provinc premikati jih iz ene suverenosti v drugo.. Na Jadranu nima nobenih tendenc, ki bi nasprotovale Wilsonovim, pač pa: Bolgarijo bi bilo treba združiti s Srbijo in drugim dati možnost razvoja. „Kar pa se tiče italijanskih zahtev na ozemlje do Brennerja in Ljubljane, so pa naravnost smešenje temeljnih Wilsonovih načel, kajti prebivalstvo teh dežel so predvsem Nemci in Slovenci. Trst, bolj slovenski in nemški kakor italijanski, se je z Avstrijo zrastel in bo sprejel prestop k Italiji za svojo največjo katastrofo, kajti gospodarsko zavisi od Krasa. Ravnine ob Gorici, Furlaniji in Južni Tirolski niso nikdar pripadale Italiji in kolikor je italijanskega elementa na tem ozemlju, se je vselil sem iz gospodarskih razlogov.“ Tako je pisal cesar Karel — Wilsonu med vojno leta 1918.

Kakor je Beneš ugotovil, je to pismo bilo že pisano s privoljenjem Nemcev iz Rajha; vse pa kaže, da pismo ni bilo odposlano in da ga Wilson ni nikdar dobil v roke... (B. 435).

Uspeha ni bilo nobenega.

In ga tudi ni moglo biti, kajti — Nemci so se čutili v prvih mesecih leta 1918 na višku svojih uspehov in najmočnejšega prepričanja, da je zmaga na njihovi strani. Rešili so se borbe na dveh frontah, pogazili februarja tudi Romunijo, drugega nasprotnika, z enakim "mirom meča", vrgli Italijane daleč do Piave in potegnili vso vojsko na Zahod... na eno samo fronto... Clemenceau je sicer vodil vojsko z namenom „popolnoma uničiti nemški militarizem“, toda Nemci so imeli prav tak namen z Antanto.

Kakor pa je videti, sta tudi avstrijski grof Czernin in cesar Karel delila nemško misel na zmago in se nista hotela ne mogla ločiti od Nemčije. Glavni pogoj vseh antantnih pogajanj pa je bil: izolirati Nemčijo in dvigniti Avstrijo za jez proti germanstvu ...kot evropsko ravnotežje... te misli pa v oficialnih poskusih — razen v neoficialnih Lamaschovih — ni bilo. Nemški napuh je bil že in še vseprisoten spomladi 1918. Avstrija se mu — iz strahu ali nemoči ali soglasja — ni upala upreti, ter zato ni več pomenila „ravnotežja v Srednji Evropi, ampak je bila že — čeprav na pol prisiljena — zaveznik nemškega prusizma. Ta je spomladi l. 1918 že vladal nad vsemi Osrednjimi silami tako, da se mu nihče 'zaveznikov' ni upal upreti.

Do tega nazora so prišli zavezniki šele meseca aprila 1918, ko so začeli spreminjati svoje razmerje do Avstrije ne malo po zaslugi in pod vplivom — emigrantskih odborov, predvsem češkega in — Masaryka osebno.

6. LETO 1918: MASARYKOVE ČEŠKE LEGIJE — JUGOSLOVANSKI ODBOR — KONGRES AVSTRO-OGRSKIH PODJARMLJENIH NARODOV V RIMU

Vse Antantine evropske velesile, pa tudi Amerika in Vatikan, so še vedno računale — v prvi polovici leta 1918 — na obstoj Avstrije, seveda ločene od pruskega militarizma, da, celo kot jez proti njemu. Tudi italijanska vlada, avtorica Londonskega pakta, ni računala na razpad monarhije, samo na preureditev, pri kateri bi si ona prilastila obmejno ozemlje. Računala je na trializem — na Hrvatsko, ter si je izbrala zase zaledje Trsta, ki bi tudi po avstrijskih računih ne pripadlo južnoslovanskemu trializmu v monarhiji. (Kot vemo, je tudi srbska vlada vzela v račun Slovence šele na zahtevo Slovencev — Zupaniča, prej ni računala nanje. Bili smo tudi v Antantinih očeh — drobiž za plačevanje uslug velikim.) Tudi srbska vlada bi se zadovoljila z Bosno in Hercegovino, s katero bi povečala svojo Veliko Srbijo.

Prava načelna pristaša razbitja sta bili češka in jugoslovanska politična emigracija, ki sta jo vodila prof. Masaryk in dr. Trumbić. Češka in jugoslovanska politična emigracija sta od vsega začetka sodelovali tesno skupaj, ker sta ju vezali med seboj že tradicija iz Avstrije in skupni interesi tako, da je bil vsak uspeh Češkega narodnega sveta kakor Jugoslovanskega odbora zadeva obeh. Češki narodni svet je takoj mislil na vojaški nastop proti Avstriji ter je začel ustanavljati prostovoljne družine. Najprej v zavezniških sklopih (francoska tujska legija, ruska Družina, kanadski prostovoljci). L. 1916 je bilo že več kot 2000 čeških vojakov-prostovoljcev v tujih vojskah. Predvsem je bilo med njimi mnogo ujetnikov v Rusiji, kamor so se vdajali sami. Ko so l. 1916 Rusi poslali v Francijo 16.000 mož pomoči, so prišli Čehi na misel, da bi mogli s temi ruskimi vojaki poslati v Francijo tudi češke ujetnike, da bi jih porabili kot vojake proti Nemcem na francoski fronti. Da organizirajo te legije, je šel v Rusijo gen. Štefanik, pozneje Masaryk. Francoske oblasti so dovolile organiziranje samostojne češkoslovaške vojske na njih ozemlju. Toda — vojaki so bili še v Rusiji po taboriščih. Bilo jih je tam kakih 50.000. Poleg tega v Franciji 4.000 ujetnikov, ki jih je odstopila srbska vlada in so prišli z njo čez Albanijo (od 25.000 ujetih na srbski fronti), in v Italiji okrog 10.000. Iz tega bi se dala napraviti lepa vojska, ki bi jo vpoštevali tudi zavezniki. Priprave za take legije so trajale vse leto 1916, uresničile pa se tekom leta 1917, po padcu carske vlade v Rusiji. Nova vlada Kerenskega je hotela nadaljevati vojno do zmage ter je takoj izjavila, da bo ustvarila iz pruske in avstrijske Poljske svobodno Poljsko, ki bo vezana z Rusijo le po vojaškem paktu. Tako sta padli v vodo „avstrijsko in nemško resenje poljskega vprašanja“. (Beneš, 186)